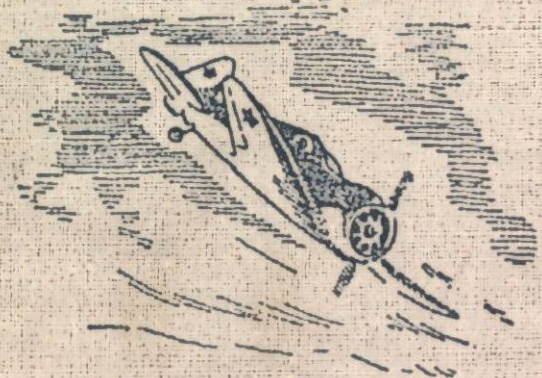

11.35X
1-10

ՕՏԱՆ ՉՕՐՈՂԱՍ ՅԼԵՆԴԵՐԿ

ՓԿՅՅ

1940

2048.

0-222.

Kupr
0-80

OTAN QOROǴAU ǴLENDERJ

QAZAQYSTAN
KÖRKEŇ ADEBIET BASPASLARI
ALMA-ATA—1940

0-222.

Kupr
0-80

OTAN QOROǴAU ӨLENDERJ

ҚАЗАҚЫСТАН
КӨКЕМ ӘДЕБИЕТ БАСПАСЫ
АЛМА-АТА—1940

П

ОБОРОННЫЕ СТИХИ

№ 2001

2048

КАЗАХСТАНСКОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
АЛМА-АТА

КАЗАХСТАНСКОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
АЛМА-АТА — 1940

L E N I N

Унја кетрес құлақтан —
Ақынь кыстj вұлақтан,
Тау суындай тасқынь
Талқандар құзды құлатқан.
Өрjсj кең өрлеген
Тувj терең мұқиттан,
Ақынь сьldam сьнаптан.
Сег сьзjне тарақан,
Лузына әлем қарақан.
Қара қыды қақ сарь,
Сьлақандь сұбатқан,
Солтjстjк пен онтjстjк,
Батыс, сьқыс — әлемде
Балдан тәттj сөзjнунj
Дәмjн алқан ұнатқан, —
Унjн мәнгj өсрейтjн
Адамзаттың алы —
Батырь sensjң — Lenin!
Санағың саяқан сәидарь,
Күн нұрындай саянақан,
Мүз сьректj сьльтьр
Түнектj тыре айдақан,
Арам тамақ сәуьздың,
Патса, қандь ауздың

Aqylınan tandırp,
Qandı qolın vallaqan;
Eñbekçj qalq ılına,
Tjzgjñ verjñ qolına
Baqtqa köcjn bastaqan,
Kyreske kycjn sailaqan.
Ösietjn sөнbes kyn
Kyc quaty million-мың.
Çauqa qarsy capqanda,
Çjgerj qozыp qainaqan
Bastaucыsы, tjregj,

Aqyl sensjn — Lenin!
Müqittai volыp calqыqan,
Ölemnen asqan keñ dana.
Tümandy tyrjñ, kök sögjñ
Tuqыzqan tandy sen qana.
Bjlljñmen мың çыqqan,
Nürыñnan balqыp kyn çыqqan.
Aqıqatqa çol sala,
Ezjlgен eldj caqыp,
Kөtergen sonqы maidanqa
Sezjñge salыp oi, sana.
Kyn men qıldar bas qosыp,
Oranqa ıran ılasыp,
Adamdy sorqan aıuanqa
Attanqanda tu ala,
Millionnyң çyregj —

Çaqылы sensjn — Lenin!
Senjn çaqqan çarыqын
Bastaqan barыq maidanda,

Adam ılı bas qosыp
Attanqanda armanqa;
Eñbekçj ılı İspannyñ
Çauqa oıran salqanda
Qalın Qıtai soldaty
Basty bailap öljñge,
Çauyna qarsy barqanda,
Qaharmandar qarыsыp,
Adamzattyñ dıspany
Bailar men alysыp,
Çauqa oıran salqanda
Çaudy alqыñnan alqanda,
Kapitaldyñ tütqылы
Tyrmede çatqan мың-san er,
Sazara kytjñ atar tan
Kynde erten men talqanda,
Kyreske tyzep salatın
Quaty, kycj, çjgerj —

Tjregj sensjn — Lenin!
Senjn ylgj, örnegjñ
Milliondaqan çyrekte,
Keñ baqtqa talpınqan
Sanada, saltta, tjlekte.
Fabrik, zavod, qalada,
Kolxozdy, gyldj dalada.
Belsengen balqын vjlekte.
Çer tanavın quırqan,
Tau qolmasyñ suırqan
Adamzat asqan erljkte.
Arыstan asqan çyrekte

Təsjne erler qadaqan.
Ardaqı altn orden da,
Çarqıraqan kökrekte.
Eñbektjn, jstjn vaqıttn
Ənegesj, ylgjsj, —

Çyregj sensjn — Lenin!
Çoln senjn əlmeidj,
Balqır cıqır təktj nür.
Kyres, tartıs ordas
Əmjrgə vergen cırai, cır.
Kucjnmen senjn çanad
Çainaqan ot elektr.
Səulenmen senjn çarqırap,
Asıdar neler təkken tyr.
Nürnmen senjn gyldegen
Çaiqalqan çemjs oi men qır.
Atnə senjn yn qosır,
El cırqaidı ən men cır.
Tetjgj senjn qozqayıb
Texnika men ənerde
Aqıtqan bygjn tereñ sır.
Sen ornatqan məngj vaq,
Bjz çailaqan cattıq caq
Myddesj adam sansız cıl.
Senjn vjzge tastaqan
Məngj vaqqa vastaqan
Adamzattın atası
Asqan dana aqıl —
Ustazım ol — Stalin!

STALINDJK ULB ZAN

Əlenjm carla auldb,
Tında, dala çambıldı!
Əmjrdə zañdı kəp kərdjm,
Sol zañdar bygjr beljmdj,
Kəzjmnjn çasın qan qıldı.
Mandıqə əçjm tysjzjr,
Qainatır midı dañ qıldı.
Çyrgjzjdj zañın «vjz qūdai»,
Çyrgjzjdj zañın Avylai,
Qılıcpən çımsap zakondı,
Çyrgjzjr çauız Nikolai.
Keñ dynienj tar qıldı.
Soldatqa üldı aldırb,
Ardaqıssın attırb
Arudı malqa sattırb,
Eldj erjksjz zar qıldı.
Zañnı tartır zañdavın
Zarladı nalır qalın el.
Ustap zañdı qolına,
Qalqıtın mjnjr moınına
Bai, mırza, cora aldı bel.
Açal, actıq, çauızdıq
Dalanı kezjr qııındai
Kəzdjn çasın ettj sel.

Carla olenjm auldy,
Tьnda, dala Ҙамбылды!
Ақыһна тјзгјн бер.
Syrleuden danqьl җол волыр,
Bьlaqtan tenjz сыqady.
Tastan volat җаралыр,
Qalqtan tuыр даньсран.
Торсылар сөzdj vuady,
Ваqытты өмјr kezјnde
Bar әlemde tenj җоq
Ваqытты бала tuady.
Bala men egjz иль vor
Kolhozdanqan aulda,
Ҙаqsь җыр dyken qūrady.
Cat түrmьstьn җыгь cat,
Barьq көркem сөzderdјn
Bјzdјn сөz сәule сыraqь.

Cattьqtьn tartьp әuezjn,
Aralar kolhoz aulьn.
Tьnda dala Ҙамбылды!
Tьnda Qastek, Qaskelen!
Sөilesjn көrј vaуьгьn.
Ardaqtaimьn Sovettjn
Әdjл zaңьn tamaca
Ornatqan cattьq дәujrjn.
Cyrekke nәzjk җыр берjр,
Taviqattь mengerjр.
Ar, атаqqa ie etjр
Marqaitqan еңбек qaуьмьн.
Stalindjk иль zaң,

Ҙastarqа vaitaq җол actь.
Baq perdesjn көterjр,
Oлҗаqа-оlҗа иласть.
Әdjл zaң иль toimьda,
Cүrtть аузына qaratьр
Сьqарды qьzym — Kүләctj.
Ardaqtaimьn вил zaңды,
Astanаньн mekteвjn
Actь kolhoz ильна
Вауьrlas көrcj elderdјn
Qatarьна qosьльр
Өmјrdјn astьq сыһна.
Сьrqa aqьндar көtere,
Сьqара таудьн qьгьна!
Өlenmen topqa qosьльр,
Qандьr көнjl qūctарьн.
Өlenmenen aitьр бер,
Oltь vasqa tјlek vјr —
Elder tјze qosqanьn.
Otanьmьnьn gyldenjр
Өlenge qos көркеitjр,
Cattьqtь syjр qūcqaньn.
Өlenmenen ұrandар
Еңбекpenen, oлҗаqа
Саqьr tegis qaldьрмаi
Dalanьn aul, qьstaqьn.
Milliondaqan qalqtьn
Qamьn җep, еңбек sјnjrgen,
Syjktj көsem даньсран
Oль adam — Stalin!

KLİM VATYR

Qыльсынан қан тамқан,
Naizasынан зәр тамқан.
Jrgeles eldj қылатқан
Ordасын, туын қылатқан.
Altai мен Oral арасын
Borandatқан, сандатқан;
Talaj eldj қандатқан,
Talaj қерdj аныратқан —
Ardaqты ма Сыңқыс хан?
Deimjz ve vjz: Сыңқыстың
Ataqы асқан, кысj асқан
Klim Vorocilovtan?

Ia volmasa ertegj
Deimjz ve Qali arыstan:
«Qali tauda — dalada
Қып, perj мен алысқан;
Dәumenen naiza қалысқан.
Diumenen қарысқан.
Zүлрқарын sjltege,
Sjltese қылыс tas kesken,
Cetj қават қерdj өткен.
Kjdrnegен тоқталыр,
Ustamasa Cевreijl,

Kөtergen қерdj өгjzdi
Өтpekcj eken қақ қарыр (?)
Ertegjde er Qali
Osыlai volыр көrjned —
Өtjrkjtj «сып» қылап
Bүl қылыс moldанын,
Teңermjz ve Qalidj
El syietjn Klimgе!

Iskenderdj maqtaman,
Rystemdj de dattaman;
Olar vjzdn 'Klimdei
Bola almaқан, volмақан!
Manas сыққан қығқыздан
Ol da mündai volмақан.
Kenesary, Naurызvai
Ala-tauqa oq atқан,
Өz хандықын қорқақан.
Zamanьda Kenenj
Қығқыз — қазақ қарқақан.
Qarқақан соң қалың el,
Bastaryн өзj қалмақан.

Tarixty volқыр қолдасын —
Qandai vatyр volsa da
Cenjlmei өtken vjry қоқ;
Qanca атақың қайса да,
Qалың әскер қолының
Қылымақан кунj қоқ,

Савылмай қалқан серж қоқ,
Булjnbei қалқан елj қоқ.

Ғауға сержн бермеген,
Тигенге қылыс сермеген,
Сынаспақ болған дүсрәндь
Сыбын құрылы көрмеген,
Ат мjnбеген сараптаи,
Әскерj темjр болтатт
Ғенjлудj вjлмеген;
Байтақ сөрдj қорсақан,
Ғалпақ елдj қорғақан.
Lenin erden оқыған
Stalinnen yirengen —
Vorocilov ватыгын.
Артьқ көрмен ес ғандь
El syigen sendei erjmnen.

Sol erjme encj etjр
Арнар' вақам вjр қылы.
Өsjremjn мәрелер,
Kjр салдырмай вjр қылы.
Taidan құнан сығартьр,
Dönenjnde yiretem
At voludyң қылырн.
Sөitjр ваққан қылынды,
Tүлпар etem mjnetjn
Еңбексј құрт ұлырн!

★

ҚЫЗЫЛ ӘСКЕРГЕ

Құрыс кыс, ғарқылдақан волат сөмсер
Құрылқан ауыр, кyнде қызыл әскер,
Ғатқанда кynменен тyn арпалысыр,
Bастақан сенj Lenin, Stalin er.

Ardaqть атың сыққан қан maidanda,
Atamas атақынды таңдай бар ма?
Erjk ycjn, eljn ycjn, сөрjн ycjn
Taisalmai аiqастың сен san maidanda.

Sovettj cappaq volьp kelgen sūmdar,
Ғайқадьн, ғайн тарть өңсөң мұндар.
Сьқыды Temjрqазьқ qozqalmas кыс,
Oлы jsjң әлемге аian, ақың сьрлар!

Ғainaқан вjздjң өмjр веине вjр вақ,
Ған-ғақтан ғалақтақан ғау сақалар.
Ғасқанбай ғасуи беред одан елjм
Temjр qол el cetjнде kызetjм сақ.

Ala-tau воiың appaq meruert басқан,
Qазьnasь Altaj, Kavkaz qoиың асқан
Cyigjgen қыран қалқыр қыздарында
Sen түрсың el kызetjр, тарқылмастан.

Çaiqalqan, ken dalanь egjn çarqan,
Maucьrap mauelejь nürqa vatqan.
Qьrьmnan qьlt etkende qьran көzjn
Sezedj kjm bolsa da kele çatqan.

Soqьstь vjz syimeimjz el çьlatqan,
Ol jsj sьm bailardьn qarqьs atqan.
Malьm көp, vaqcam çemjs çer-suьm
mol,
Bjr syiem tjlemeimjz çerdj çattan.

Al eger sьm qüzqьndaг сьqsa qaptar
Timek vor cekaranь kelse attar;
Kөterjр qasiettj tudь qolqa,
Сьqamьz ceru tartьp, eldj saqtar.

Sen sonda qьzьlasker qairatqa mju!
Tuqьzьp çau vasьna qaralь kyn.
Qaldьrmai saida sanьn, qumda jzjn,
Talqanda, çer dynieden çoqalsьn sьm!

Sen çauqa umtьlqanda qairattanьp,
Qolьna qart Çamvьlьd domvьra alьp,
Cavadь sender menen pьrge erlerjm,
Calqьtьp erljk ənjn, maidan çarьp!

QANЬBJR VAUBRLARЬMЬZOJA

Qainar vьlaq сьqраса,
Taudьn tasь qulai ma;
Batьr batьr volmasa,
Bolatpen beljn qьnai ma,
Ol batьr vor tumasa,
Atqan oqь vorai ma;
Aqьldь vor tuqan er.
Əzgeden aqь sьrai ma;
Kөlden qulan su jese,
Kөldjn mjnq quraj ma;
Sengen kezde astana,
Bjlmese eldj vasqara,
Qalqьna ul unai ma.

Çolьn aqь vileidj,
Çorьqqa сьqqan çolсьnьn,
Oibn aqь vileidj
Əgen çyirjk oicьnьn,
Qьzdzьrmasa dumandь,
Nesj toicь toicьnьn;
Qasqьr çese qoilagьn
Nesj qoicь qoicьnьn.
Dürьstь dürьs demes pe,
Tap osьndai emes pe,

Qalqı tastap qandı oqqa,
Qacqannan son çan-çaqqa
Укметј Polcanı!
Кунватъс чақ kranda
Ukraina, Belorus
Qanъ qandas, el ed dos;
Ozвrлbqqa cыdamai
Jeterj ottai çanъrtı;
Çardem berer çan bolmai,
Torqa tysken torqaidai,
Oq astыnda qalъrtı;
Er bastaqan el ed dep,
Etek-çenj ken ed dep,
Asu bır çatqan bel ed dep,
Audarъp vjzge nazaryn,
Qutqar dep-qolqa salъrtı.
Ərine, vjz qalq ycjn;
Qalqı syigje salt ycjn,
Maidanda əsjp ərlegen,
Stalinnen yirengen
Ukraina, Belorus
Qanъ qandas el ed dos.
Oпъ oqtan qorqauqa
Aıaimъz va kəmektј;
Bjzджn qalq saltımen,
Otanqa bergen antımen,
Tulpar mјnjp tu alъp,
Tankasъ tauda cıvълp,
Polcaqa andaj attandъ
Naizasъn ıstai çelektј.

Ukraina, Belorus
Тьньctattъ dalasъn,
Aldыna alъp syidj əne
Tuъsqan elджn valasъn,
Amandastъ qol berjп,
Kərjп kərj anasъn!
Qъzı erдж el anъaulъ
Qūcaq çaiъp qarъs alđ.
Qъzı tudъn qūlrъgqan
Kərgennen-aq qarasъn.
Qarъs almai endj ne qъlsъn,
Kəzjnde kəmekke ylgirgen,
Çardemge əsker çjbergen,
Bjzджn elджn vjledj
Stalin attъ danasъn!
Qъzı erджn çolыnda.
Çau qamalъ taptalqan,
Çauыnger erджn bұrыn da
Antъ talai aqtalqan!
Ukraina, Belorus
Qanъ qandas el ed dos.
Sol elдж oqtan saqtauqa
Bjzджn erler attanqan
Maidanqa tyse alqalъ,
Kјm at vasъn tartadъ,
Qalqqa bergen antъn er
Taqъda aqtap qaitadъ.
Çyregjnde saqtalqan!
Maqtalar bұл çorьqta
Erler qı talai-maqtalqan,

2018.

1882

Dañq dese dañq zor,
Qalq dese qalq zor,
Товьн вүзвәи сәптәлqән.
Stalin үсјн, qalq үсјн,
Çeñjprazdьq salt үсјн,
Тьньстьq syigen el үсјн
Ukraina, Belorus
Çainaqan gyldi çer үсјн,
Aita bersem çьгьм көр!
Kөnljm calqьp өskен, men
Çasarьp qьzьläskermen,
Auзьmda çьr, qolьmda oq,
Çьгьм — dosqa, çauqa — oq!

★

BJZDJN SALTьMьZ SOL...

Өlemdj tañqaldьratьп,
Dьnienj çandandьratьп
Bjzджн dañqьmьz sol,
Atьssaq qurtamьz.
Çavьssaq qьrғamьz
Bjzджн saltьmьz sol.

Tjldesse sөzge tūramьz,
Beldesse belge tūramьz.
Bjzджн qalqьmьz zor.
Alьssa alьp soqamьz
Kyc atasь vjz volamьz?
Qacannan saltьmьz sol.

Kektenseñ temjrdеimjz,
Ec kjmnen çeñjlmeimjz,
Bjz айтqan sөzde tūramьz.
Zеңbrек, pulemettermen,
Өrtьrlj «keremet» termen
Dücrannьп moиньп çulamьz.

Çamdansan cart volattaimьz
Mañaiqa çan çolatраimьz.
Kөk saut kijnjьp tūrмьz

Syngujr kemelerdj
Tanĳnj, samoletterdj
Мьн-мьндар ijrjr tŭrmьz.

Oq dese oqqa tŭramьz,
Zedьrek dorqa tŭramьz.
Qacannan saltьmьz sol
Ŭmtьlsaq oiqa ęetemjz
Kyrĳjrep kynnen ętemjz
Bjzджн даңqьmьz zor.

Tjldesse sөzge tŭramьz,
Beldesse belge tŭramьz.
Bjzджн qalqьmьz zor!
Atьssaq qŭrtamьz
Cavьssaq qьrqamьz,
Bjzджн saltьmьz sol.

★

KYNBATЬS UKRAINADA

*Samodeitelni kruęoklaroĳa arnaloĳan Kynbatьs
Ukrainada Sovet yĳjmetjnjn, ornauь ęaiьnda
ęazyloĳan ęjr aktьbь, ekj kartinalь piese.*

QAT'NASUCLAR

EFIM — 75 te

ANNA — onbñ äielj 62 de

PAVEL — Efimnijn üb 37 de

MOROZOV.—Sovet leitenantb 32 de

1, 2, 3, 4 q'zbläskerler

VOEN — Vrac — 27

KLARA—Derevne äielj 45 te.

PAN ofitserj

2, 3 pan soldattar

I-KARTINA

(Efimnijn çaman alasa ylj. Yı jçnde Efim men Anna qaçlıqan tyrdä ängijmelesj otıradı)

EFIM — Sac degenjñ aqardı,
Qaiq menen azaptan.
Kerdjk talai qorlıqtı
Ezgjleu, tyrtkj mazaqtan.
Keresjn tyssjz çandardı,
Közjnen bıtıq ças aqqan.
Qütılar kyn var ma eken —
Bül siaqtı tozaqtan.

ANNA — Diq degen kelmeidj,
Qorqınc ornap keudedä.
Ötken tynj çata almaı,
Tyn ortas kezjnde
Sıqır em men dalaqa
Qaraıñ dep tøjrekke.
Közjm tystj sol kezde,
Larıldar çanqan örtke.
Onda vjzdjñ vaubrlar,
Sonau çatqan derevne.
Sör onıña kjsj örtü,

Bül ne degen aiuandьq?
Bül ne, bül ne?
(Münaibь tömen qaraldь)

EFIM — Ia, ia bül vjг sümдьq ьan,
Qavьnqan öңkei ran.
Çazьqsьz eldj qьrmaqьsь,
Öңkei çьrtqьc an,
Cьgьldaqan ças bala,
Örtengen yi, ölgен çan.
Kəne endj kyn tusa
Qütьlatьn münan.

ANNA — Qacan çeter eken
Sovettjн qьzьl erlerj??
Qacan çьrtar eken
Qandь qara perdenj?
Qücaqqa qacan aladь
Baubьrlarьn vjzdei
Çinalьp çatqan ölgelj.

EFIM — (Çjgerlenjр)
Davьь köktj kynrentjр,
Sovet əskerlerj çetse.
Qavьndaqan vandittardь
Kyl-talqan etse
Kөktegьj vültьtь quьр,
Altьn kyn nürьn төkse.
Kynvatьs Ukrainaqa
Çelvjretjр qьzьl tu tjkse.

Qьzьqть zaman, көңjldj өmjr
Ornar ed sonda vjzджн elge.
Kiev, Xarkov, Ukraina!..
Çainaqan keң saxara.
Onda көңjldj kynder
Onda çaңa zaman.
Onda müңsьz bala,
Onda vaqьttь ata-ana.
Onda varьbьq raqat,
Onda varьbьq — tamaca.
Gylge oraңqan keң dala,
Sonau Ukraina...

ANNA — Qür sasqanmen ne volad
Volatьnь volar.
Çetse sovet əskerj
Kөz çasьmьz tiblar.
Vaqьttь kyn tuar,
Qavьnqan zalьm pandardьn
Çelkelerj qiblar.
(Entjgьp Pavel kjredj)

PAVEL — Çau degenjн andadь,
Qan çalaqan — qüzьqьndar.
Qalqqa ьlaң salqalь,
Yi-yige kjrjр culatьр
Orьр-soqa vastadь.
Ösqьndarь çaman-aq
Ofitserler aldьnda.
Pandardьn vjг top soldatь.

(Efim men Anna yreilenj, yi jcinde teltjrekter
варь Paveldj qūcaqtar çylaidь)

ANNA — Endj qaittjk?

EFIM — Oşlai völdь ma?

(Çygjrj pan ofitserj çana 2-3 soldat kjredj)

OFITSER — (Pavelqa qarap, mazaqtar kylj)
Ua nemene? Sovet aşkerlerj keledj, Kyn-
vatsь Ukrainany azat etedj dep kempjr-
calьna kyc verjр түrsьn va?

PAVEL — Ia kempjr-calьma kyc verjр түрмн...

OFITSER — Моиньна қыльс төнјр түрса да, ача-
лы көзвен көрјр түрса да мүнн батры-
қн қайтєрјн. Сенјн сєнгєнјн Sovettјн
Қызы Армиясы сықар!

PAVEL — Ia, ia!..

Bolattai verjk qalyñ qol,
Qaryñn mьqtar sailaqan.
Aq almas ötkjr қыльс,
Tasqa capsa taimaqan.
Beldesken çauñ çарььр,
Talqandamai qoimaqan.

Sengenjm sol Sovettjn danqь, qaçьrь
Қызы Армиясы. Sondьqtan men qūtyrqan

pan ofitserlerj Kynvatsь Ukraina qalqьn
qūrtadь eken dep oilamaimьn. Ukraina
azattьq çolqa vet vūrdь. Erteñaq altьn kyn
çьqьр, qara vūlt vьt-çьt voladь.

OFITSER — (Pavelqa төнјр) Qьsqart sөzјndj,
senderdјn sengen qьzьlaskerlerјn kelgen-
ce vјz senderdј vјr çailь qьlarmьz. Vјz
pan ofitserlerjmјz. Vјzdјn aldьmьzqa qoi-
qan maqtasьmьz: atu, çavu, өltјru, өrtєu...

PAVEL — Senderdјn vūl qaiuandьqtarьna vјz-
dјn көzјmјz әldeqacan çetken, vјraq ol
zūlymdьqtarьn ūzaqqa varmaidь. Qьlьsta-
rьnmen өzderјn çavьlasьndar. Oqqa өz-
derјn ūçraisьndar, qoiqan өrtterјne өzde-
rјn tьsesјnder, өrtengen dьnie, өlgen çar
ycјn revolutsia sotьnyñ aldьnda çauar ve
resјnder!

OFITSER — (Soldattarьna qarap) tūram va oşь-
nyñ sөzјn tьndar, vailandар, алыр çyrјn-
der, tјstj çerјne алыр varайn, çecendјgјn
sonda көrsetsјn!

(Soldattar Pavelqa çavьladь, yi jcinde ūrs-tartьs vas-
taladь. Pavel vјr soldatь astьna basa qūladь, soldat-
tar, ofitser vәrj çavьlyр Paveldj syirep алыр ketjр vara
çatqanda, Anna men Efim Pavelqa çavьsady, olardь
ofitser multьqtьn dymјmen ūrьр, yi jcјne çьqьр ketedj)

EFIM — (Təltjrekter oğnyan tıgır
çatır)

Çalqızım ıllım,
Qılıbım kynjım!
Tütqınqa tystj vjz ucjn,
Qınai ma çapın,
Təge me çapın.
Kjm vjlsjn onı, kjm vjlsjn.
Aqarqan çactı,
Qartaiqan vastı,
Çansır qaiqı zıldei vor,
Seksən çıl əmjır,
Qaiqılb kənjil
Qūri ma ısqan kyldei vor.
Kəre almaı qızıq,
Qaıqıgır çyırjır,
Auzına tysjır aıdardıbn.
Qūsaqtar çerdj
Əlem ve endj
Tepkjsjnde pandardıbn.

ANNA — Qılıbım Pavel!
Çyregim çapım!
Vjz ucjn tystj qolqa.
Əkem men cecem dep,
Qalaıca ketem dep
Uğndı aqır torqa.
Əlsjrep sezjm
Bıldırar kəzjm
Sınyımmen endj əlem ve?

Pavelım valam!
Syienjic panam!
Endj senj kərem ve?

(Bal kezde daladan atılqın miltıq daustar ıstj
ystjne çij estjlr turadı. Çyırjır qanqan tyrde
derevne əlelj Klara kjredj).

KLARA — Tında qalq səzımdj
Aitqalb keldjm çanalıq.
Otırmaımız endj vjz
Tepkjsjnde pandardıbn.
Bıgırqıbdai qamalır.

ANNA — Qalqam Klara qandai çan
alıq?

EFIM — Sıraqım aita kər!

KLARA — Sıqındar dalaqa,
Qaraıdar tamaca
Qızıləskerler keldj.
Qızıl tu çelvjrep
Tjzjlgən zənbrek
Dalaqa sən berdj.

EFIM — Ne deisjn kynjım!
Ras pa münıd?
Berdjn qoi qairat kənjilge.
Sınyımbızn-aq
Çıl qısnına ıqsap
Çettjk ve çana əmjırge?

ANNA — Өңім бе әлде
Tysim be әлде
Quanyc toldь көңіге.
Zarьqьp nalyр,
Әlsjrep talьp
Çettjk be aqьr tјlekke.

KLARA — Aitqanymnьnь vәrj ras,
Sovettjn keldj erlerj
Attanqan өңkei batьrlar,
Çьrtqaly qara perdenj.
Tutaqan edj lapьldap
Pandardьn qoiqan өrtterj.
Sөndjrlldj çanqan өrt
Su quiqan өrtteі çoq volьp
Pandardьn endj өlgenj
Qalqtьn vәrj dalada
Qьzyl erlerdj көrgelj
Qoldarьna gyl alqan,
Erlerjne bergelj.
Derevnege ker kjrdj
Zenьbrekcjler, attьlar
Çaiau әsker mergenj.
(Klara сыqady)

ANNA — (Terezeden сыqalar)
Kөtergen qьzyl tu көrem,
Kelgen qoi sovet erlerj.
Quanqan qalq dalada
Anyq voldь kelgenj.

EFIM — Çanym-au Pavel qaida eken
Sau voldь ma eken qubьnьn.
Әlde çazьm voldь ma?
Qoldarьnan quzьqьnnьn.
Qosьla qьzyl erlerge,
Kөk volat kijp qursanqan.
Armansьz çyrjр alyсьp,
Alar ed kegjn dұspannan.

(Çaқын ақ сүbereкpen таңқан Pavel kjredj, Pavel men vьrge mylьtь asьnqan 2-3 qьzylәskerler keledj, Efim men Anna qubьsaqtarьn çalyр Pavelqa aumьlyzady)

PAVEL — (Ata-anasьna qarap)
Çaulardьn moimьn yzuge,
Senderge qarap oq atqan.
Ukrainanь çaңartьp
Qutqarayьn dep tozaqtan.
Kempjr men calьn quantьp,
Aryltayьn dep azaptan.
Erlerjn keldj mjneki
Aivьndь azat qalqtan.
Kyljmdegen сыqьstan,
Altьndь sәule çaryqtan.
Oldarьn keldj mjneki
Mьlьtьqьn asьp moimьna
Tulparьn mjnjр çaratqan.
Baravan qaqqan davьlyьn,
Çer men көkke taratqan.
Erlerjn çettj mjneki
Ukrainadan, orьstan,
Gruzin, tәçjk, qazaqtan.

EFIM — (Qызылскерлерге qarap)

Attansa aiqai salatın,
Aiqasır çaudı savatın,
Aqırır attı qoiqanda
Qır-qızıl ot vor çanatın.
Talqandar tordı, vөгettj
Öz vaırın tavatın,
Qaitraitın volat qanatın
Bültqa sermep qaqatın
Erçyrek üldarın ekensjnder
qoi!
Asqar taulı aqın su,
Sovettjn sülu çerjnde.
Uaiımsız, qaiqsız
Sovettjn vaqtı eljnde
Batırлықqa yirenj
Çenjıpraz darqan ömjırdе.
Ças kınjnen-aq çarqıldar
Qoldarın çetjı degenge,
Erkındep ösken üldarın
ekensjnder qoi!

PAVEL — (Qызылскерлерге qarap)

Mjne menjn ata-anam
Qartaiqan vaiquıs kempjı-cal
Qorlıqın kөгjı pandardıң
Qansыraqan, çылаqan,
Çaңa qana osında,
Caqraq volır sür çыlan

Qылысınн ұсынан
Aqызbaq volır ыстыq qan.
Qinaqan edj zalымдар,
Senderge çettj esen-sau
Quanır мынау тұрған
Endj qandai arman var.

QЫЗЫЛСКЕРLERDJN BJRJ —

Endj ecqandai qaiqsı çoq,
Erjktjsjnder ata-ana.
Sjzderge endj ornaıdı
Çaңa ömjı qızыq zamana.
Altın kын casır säulesjn,
Sән kjredj dalaqa.
Vaqtı volır ösedj
Enөktep çyrgen ças bala.
Sjzderdj tordan vosatqan
Kөp raqmet aıtaiqsı.
Stalin kösem danaqa.

EFIM — Çasandar çastar üldarın
Çainaqan өңkei qızıl er
Kөp çasasın syıjktj
Stalin kösem kemenger.

PAVEL — (Qызылскерлерге qarap)
Sjzdermen men de bır volam,
Tazartam çerjn eljmnjn.
Qaitaramın esesjn
Pandarda kетken kegjmnjn.

Çaularqa salam olrandı
Qurtadai çegen çejinjı.
Kyc-quat toldı soibma
Soxetijı men de erimjı.
Syljiten sorqan zalımba
Kersetemjı kerimjı.

Ç. M. 44 D. 3 Q

KOMISSARMEN ÖNGİMİ

(Ötkege caqınlıqın çastıdın sağımsınen)

KOMISSAR — Korer kerge tülqış

Auzında olen çurları,
Kergennen aq çuantad
Közdegi otı nürleri
Çelkildep ösken qızıl gyl
Qalada, tauda, qırdaqı.
Temjrdi berik çastıdan,
Emjrdiñ water tıldarı.
Attanainı dep kyzetke
Sailanıp anıñau tırqanı.

KOMSOMOLDAR —

Onıñuz dürıs komıssar,
Çırqaimız aıtıp ölendı,
Çalındı çastıq caqımbız.
Altındı mırqa bələndı,
Çıqqalı tırımbız kyzetke.
Asıñıp almas berendı,
El menen çerdı qorqaimız.
Yirenjip batıl önerdı,

Kyzetemiz taulardь,
Bürqьrap aqqan özendj.

KOMISSAR —

Tьndañzdar çoldastar,
Astarьnda arqьmaq,
Kyljimdegen erler var,
Bolat qўspen aspanda,
Gyrjildegen erler var.
Oinaqtatьp tankjnj
Dyrjildegen erler var.
Mўqittarda tolqьndь
Tijimdegen erler var,
Tandadьndar qaisьsьp
Oilarьndь aitьndar.

1-KOMSOMOL —

Qacьrь çigit qaitraitьp,
Qaruьp mьqtap sailaqan.
Aьp tyser aq almas
Qьbsьp vartap qairaqan.
Astьndaqь tўrapь
Auzdьqьp cainaqqan.
Kөkke atьlp oinaqqan,
Alxalap attь qoiqanda,
Tau menen tastan taimaqqan.
Attь əsker volqьm keledj.

2-KOMSOMOL —

Korəvjilderi ьzqьqqan
Kөk Mўqit tenjz tərjnde.

Asqaqtaqqan aq көvjik
Atьlp çatqan çerjnde,
Taudai-taudai tolqьnnьp
Aqьrьp çatqan çerjnde,
Alai-dylei tenjzdnj
Azьnaqqan çeljnde.
Flotсь volqьm keledj.

3-KOMSOMOL —

Astьndaqь tўrapьp
Som volatpen qaptaqqan.
Agraьsqaq maidanda
Dўcrannьp oqь vatraqan.
Tylkj çortpas tyleidj,
Qaq çarьp ətjр attaqan.
Asusьz tўrqaq çartastь,
Kyl-talqaq qьlp taptaqqan
Oq çanьrdai çausa da
Kjdjrmegen, saspaqqan,
Tankist volqьm keledj.

4-KOMSOMOL —

Qozqalsa çerden gyrjldep,
Сьqandap, zьmьrap ketetjn.
Davьь kunge çetetjn,
Aicььq aьs çoldardan
Saqaatьnda-aq ətetjn.
Bürqьratьp vomььp,
Ystj-ystjne təgetjn.
Naizaqaidai çarqьldap,
Çauar bўlttai tənətnj
Lətcjk volqьm keledj.

KOMISSAR —

Riza boldım senderge,
Çasandar çastar çetkincek.
Өmjrdjn qızıl gylderj,
Tyrlenjр өsken çelkijdep.
Qaitraitın qaisar qalqabız,
Qavaqı tyjр kektensek.
Kytjр türmız kynj-tyн
Ças batırlar keled dep,
Tau jcinde tankjler.

Aspan tolqan samolet,
Ertteulj tür arqımaq.
Qatar-qatar zenbrek,
Өmjrlernj көnjldj,
Aldarında kelecек.

KOMSOMOLDAR —

Bolattai cıндар өsjrdj,
Oı otan vızdei üldarın.
Erteң mjnр cыqamız
Tankjsj men tülrarın.
Kөrsjn әlem tanьsın,
Oktәbrdjң üldarın.
Өmjrgjmz tamaca
Tanqaldırar çer carın
Quanьcь көnjldjn,
Tjregjmz Stalin.
Өmjр воіь соqатын
Çyregjmz Stalin.

YOROCILOV MARCALOJA

Çeңjpraz, alqır, çau çyrek,
Polkovod üıь marcalьm.
Ekrjndj eskek cыgmьdь,
Tartu qır vugjn tartamьn.

Sezjmdj, sergek, qıraqь,
Bolattai berjк marcalьm.
Kyrespen yzджк qıratьр,
Өmjrdjn cырмаu arqamьn.

Naizaqaidai çarqьldar,
Daubdan tuqan üı edjm.
Men tuqanda bürqanьр,
Qamalдь vüzьр çyr edjn.

Daubdan tuqan müz balaq,
Kyn saın өsjр ydedjm.
Çıl saın kycjm toıьqır,
Aq süңqardai tyledjm.

Baulьdь menj өsjrdj,
Otamьm emjр — tjregjm.
Çasьmnan çainap erçettjm,
Qırьctai berjк çyregjm.

Maidaqъ valqъn vaqcadai,
Çasardъ ömjъr eljmdе.
Kyzetjndemjн sol eldjн,
Alatau, Altai beljnde.

Qol sozatyң çaular көр,
Kөktegj kylgen kynjme.
Çaiqalqan çasъl qъzqaldaq.
Çerdegj qъzl gyljme.

Aqtarылqan Altaidьn,
Altьn kymjs kenjme.
Qiqu salьp qaz qonqan,
Kөk irjм calqar көljme.

Çolatраимъз суьq qol,
Ваqьттъ baitaq ömjъrge.
Çau kiljkse qurtamъз
Talqandar өз çerjnde.

Kyzetemjz ваqьттъ,
Quantamъз eldj vjz,
Aldьrmaimъз çauьzqa
Altьn kymjs kendj vjz.

Bastьrmaimъз çaularqa,
Kөk maisalь çerdj vjz.
Blailatьp qoimaimъз,
Kөk irjmdj көldj vjz.

Sarqaitраимъз ваqсань,
Soldьrmaimъз gylдж vjz.

Ai tьradь nьrlanьp,
Çoqalтраимъз kundj vjz.

Kyzetjndegj әskermjн,
Alatau, Altai, Arqanьn.
Sen сьndaqan qиrьсрьп
Polkovod иль марсальм.

Bolattan qaru asьnьp;
Kyzetjndemjн eljmnjн.
Kyzetjndemjн ваqьттьн,
Kyzetjndemjн ömjъrdjн.

Leninnjн syigen cөkjrtj,
Stalinnjн serjgj,
Çenjmpaz çana ömjъrdjн,
Marçalь volat — berjgj.

«Çasasьn vjzdjн Klim!» dep,
Сьqqan unge aulьmnan.
Qosьnьp men de сьrquadьm,
Kyzetten, Altai tauьnan.

KYCTJ BOLSA KÖKTE KJM...

Olъ Stalin kynjnde,
Kökke çettj vjzdn qol.
Çerdjn çenjр taqъььп,
Kökke saldyq ulъ çol.

Kökte dylei çenjlse,
Çerde oibncьq vjzge çol,
Kökte vult çьrtьььsa,
Çerde Okean vjzge nol.
Kycьtj bolsa kökte kjm
Kycьtj bolmaq çerde soll

Olъ Stalin kynjnde,
Köterjldj daqъььmьz,
Kökte dylei çenjlp,
Çerde çeksen boldь qüz,
Kökte vult sogjlp,
Çerde talqan boldь müz.
Kökte kycьm övьjse,
Çerde kycьm taqъ mol,
Kycьtj bolsa kökte kjm
Kycьtj bolmaq çerde sol.

Olъ Stalin kynjnde,
Kökte oinady samolet,
Çerde çyitkьp macina,
Suda çyzdj paroxod.

Syigen ulъ Otaqqa,
Süqьtьrmaimьz suьq qol.
Aspannan da çerden de,
Bjz vermeimьz çauqqa çoll

Çerde, kökte qairattь,
Bolmaidь ec kjm vjzden zor,
Kycьtj bolsa kökte kjm,
Kycьtj bolmaq çerde soll

ҶОҶАРБ

Олан — вайтақ сегї Ҷоқ,
Telegei tenjz, tenj Ҷоқ.
Қўрқақ, қубс «Ҷерг» Ҷоқ,
Qardan basqa қань Ҷоқ.
Soltystjk, Sever poluste,
Bjr keremet samolet.
Ақьр ketjр varadь,
Kyn kyljmdep keijnde,
Qalьр ketjр varadь.
Altьn aidь artьna
Salьр ketjр varadь.
Tьmanьn tytjр tyvjttei,
Ҷарьр ketjр varadь.
Dyleijn quьр қапвақтай,
Qaқьр ketjр varadь.
«Stalindjk marcrut»
Qatьnasьn әuenjн,
Salьр ketjр varadь.
Ҷан асрақан Ҷапа Ҷол,
Асьр ketjр varadь.
Ҷапа dynie sәulesjn,
Cасьр ketjр varadь.
«Ia Severdj aladь?»

Ia Ҷenjлjр qaladь?»
Der Ҷer Ҷyzi таңьрқар,
Oсқьсьна sovettjn,
Kөzjn tјgjр qaradь.
Qanatь men qaқтьрьр,
Bўzьр өttj mўzьндь.
Matorь men soқтьрьр,
Sьzьр өttj qўzьндь.
Ҷansьz Ҷaudьн qamalь,
Tu talaqai bўzьлдь.
«Amerika — Moskva»
Qatьnas Ҷоль sьzьлдь.

Bўl ne degen keremet!
Bўl ne degen vatьrььq!
Bўl ne degen vјlgјctjk!
Bўl ne degen vatьldьq!
Ckalovтьн сьқрақан,
Sjрә qalmas төbesj.
Baidukovтьн vaspaқан,
Sjрә volmas velesj.
Belәkovтьн bўzьвақан,
Volmas sjрә көbesj.
Ҷerjn, суьн, аспаьн
Bәrjn vasьр varadь.
Kece Sever, Poluske,
Qьzьl tuьн qadadь.
Bygjn soқан qonbastan,
Tek ystjnen qaradь.
Ol өzjne tijstj,

Yirencjk çer sanadı...
Sovet erj almaqan,
Endj qai çer qaladı?
Qalmaidı, erler aladı!
Bərjne atoi saladı.
Sovet nür çarqırap,
Barlıq çerge çanadı.
Samoletj çüldüzdai,
Ai astında aqadı.
Kyn astında matorı,
Çeñu davıı qaçadı.
Syigen eljn, otanı,
Çan aıamaı vaçadı.
Otan ucjn çyregj,
Qanı qainar soçadı,
Sondıqtan da çoçarı,
Çoçarı cıçad, çoçarı!

SOZ—SOVETJK ARMIA

I

Söz qalqıñ qımbattan qımbat kenj,
Çyrektjn saxtıynan qalıq onı —
Mıñdaqan çıldar qazır, ken tasına
Tereñnen әren varır çettj qolı.

Çetkensoñ qolı sözdjn ken tasına,
Ken dıñiede qazına volmasına
Tysjnır, qorıtuqa әker tәktj
Mıñnı mıñ gradustıq domnasına.

Mıñ gradus ıstıqtıñ qızıymen
Cımırлар qainar, maidai — cıçıdı ken,
Cıçıqtan cım volattai mәр mөldjr vor,
Cıpjıdep tәgluge çyzjdj ken.

Qalıñ qaimaq көvjktj, betj kylgen,
Açarı artıq çanqan qızıl gylden, —
Söz tasqıñ kömejdjn nasosıymen
Fontandai atqıladı saulap tјlden.

Tјl tasqıñ qılacın qusırmadı,
Bolmadı vәget çolda tau cıңdarı,

Tenizde calqıqan söz keñ çaiñler,
Meiñri qanır qalq-susındadı.

Qalqtıñ moıñında masıl zalım,
Qalqtan vırker sözdıñ asıldarın,
Sırtqa sıqraı jinde keptelip söz,
Ötkızdı qıldar neler qasırarın.

Türmadı vıraç tıñc tūsauda söz:
Uqsar veine alırt kyc asauqa söz,
Tular, tıstep, teıjı ol qıldanqandı
Tıñmsız aralıstı vosauqa söz.

II

Bıñın da söz orın ar el tırjnen,
Sıı tartır qalqqa eñ kerkemjnen,
Sauladı möldır meruert vılaqtai ol,
Tättı qıal bal dändı ertegjden.

Tarıxtıñ qıırdaq cöljnde ol,
«Bala qoqam» grektıñ eljnde ol,
«Iliada», «Ədissei» tenjıderjın
Çasar saular qıııldı Gomerden ol.

Bolmaqan kunı qonır qanat çıqan,
Maidanda sözden qarı-çaraq çıqan,
Tasqın volır saulaqan sarqılmaı söz,
Rimde pleveicıl Goratsıadan.

Parsıñın var tarıxın keñ qausırqan,
Bölmegen aqın unjın el dausınan.
Tasqın volır saulaqan sarqılmaı söz,
Ataqı Abılqasım Ferdausıdan.

Cetten çau talaqanda qalqın kelip,
Knəz Igor, soñınan ergen polk.
Tütılqanda, Svətoslovıan söz
Saulaqan ücan tenjı altın volır.

Taqdıñ ortalq elj, çerjmenen,
Xanqa-qarsı, eljnen çerjmegen.
«Emenge ijr vıtken bıtıq» — batır
Söz tasqın vor saulaqan Edjgeden.

«Сын adam maxavbatpen erkın sıgen,
Könjlge alqan oıqa çetip yiren!» —
Dep erjktı kəksegen, çalın çandı,
Saulaqan söz tasqın vor Cekspirden.

Maxavbat nauasımın tıñstaqan,
Qolına kyirek, nəzjk gyl üstaqan,
Tasqın volır saulaqan sarqılmaı söz
Çastı kəz, çıbek çandı Russodan.

San mındetjın moıñınan etegen söz,
Taudı vüzır, tas çarır töteden söz,
Çol asır, kerkem sözdıñ keñ arnası —
Saulaqan tasqın volır Gıoteden söz.

Çaulardьn sьrnьn aсqan talai kezep,
Otandь saq kuzetken oqьn vezep,
Attansa eN — Ke — Ve — D əskerlerj,
Çaudьrьp çaңьrдаi oq, qьlьc vezep;

Dausь gudoktardьn çerdj çarьp,
Orandap saxtь, fabrik, роiьz, zavod,
Attansa qalьn qolь çumьskerdjn
Aldьnda komandirj Staxanov;

Komбайн, traktorь keң өlkenj
Kудrentjр kolhozьdьn əiel, erj.
Attansa əiel demei komandir qьp,
Aldьna Nүgipa men Demcenkonj;

El çumьloqan maidannan qalmai cette,
Aralas qoian-qoltьq erjр көрке,
Attansa өner-vjlmьn komandirj:
Inçener, professor, pedagog te;

Alpьs ült, vjr çyz çetpjs million çan,
Bjrgj qalmai, vjr çandai qosьp ūran.
Dynienjn taqьdьbь cecjletjn,
Qūrьlsa osьndai vjr ūlьn maিদan; —

Oranqa dausьn qosьp osь kezde,
Eң aldьnqь qatarда tysjр көzge,
Maidanqa attanьvaçь aqьndardьn
Çyregjn çarьp сьqqan çalьn sөz de!

Sьrtqь çaudan otandь tьnvai qorьp,
Çaudьn vetjn qaitara çasap çorьq,
Çasalmaq aqьndardьn sөzderjnen
Armialar, korpustar, sansьz polk.

Bop sonда sia tenjz, qalam keme,
Sөz tenjzde valьqtai qartap өre.
Syngujr qaiьq volьp syngjmek sөz,
Düsрannьn kemesjnjn tyvjn sөge.

Kjrtapьn qaçazdarь samolet vor,
Qaraca qazdai qartap çauqa better.
Zenittjk orudie atqьlasa
Caldьrmai өtpek ycjn basa көkter.

«SSSR — odin» atь taqьp sifr,
Uсqьrьlьqь derljktei mьnau «siqьr!»
Өlen çazqan qaçazdar qan maidanda
Atqarmaq qьzmetjn strevitel.

Çaңьrдаi nөserletjр vült cөkken,
Kyn көzjn көlençelep çauqa көkten,
Өlenmen aqьtьlьp tyspek çoldas
Sekjрjр samoletten paracutpen.

Çau əskerjn yrkjtjр vөrjktjre,
Eңbekcijnьn sonьnan erljktjre, —
Sөz qolьna mьlьtьqьn vөrjk ūstap,
Çalьndь taratpaçь ygjttj de.

Əskerjn tas-talqan qır çaudın tozın
Ucunın paızaqıdai cəsər qozdın,
Poemalar maidanda armai-talmai
Atqarmaq qızmetjn vombovozdu.

Vombovoz vombanı mol çetkizedj,
Bürcaqtai bürqırata tøkizedj.
Polkjı, parkjn çaulardın kyl-talqan qır
Çemjrjı çermen-çeksen etkizedj.

Kyrkjregen kyn dausı, daul ekryn,
Qulaqın kereç qır çer men köktjn,
Proza atqaradı qızmetjn —
Aur artilleriada zeñbrektjn.

Kyndjz demei, tyn demei velden asır,
Qandı maidan jcıne aralası.
Ocerkter razvedka qızmetjn
Atqaradı tınbastan qavar tasır.

Mädeni maidandı alır ylesjne,
Qızqıtı saubı qoıır tııl jcıne.
Əskerge ruhani azıq verjr,
Almaıdı damı-tınbıctıq piese de.

Maidanda ne qımıl terjs, ne qımıl on,
Zor vayıçde kjm nege qaladı son? —
Solardın severterjn asır aıtır,
Əzara sın çasandı felieton.

Taqdın cecer kynj çer sarın,
Çasın kezi volır der saqın,
En zorı tılegjmnjn: — vjrj volsam,
Maidanda poezia marcalın!

★

YC OLEN

I

Тым ças edjk ol çıldарда,
Qaradь çau vjzджн çаqqа.
Çаудьн көзjn çәutәdettj
Çarqьraqan altьn qarqa.

Oq çаудьрдь samurailar.
Qarpanь асьр çol salmaqqa.
Ças ta bolsaq tartьnvadьq,
Çаqalasa mjndjk атqа.

Ylgjmedj çamaludа
Çьртьq cinel, kjr paraxtar
Aq semserler çaltьraidь
Çаудq qarсь çәneldj attar.

Lenin atь voldь quat
Qan төgijgen keң maidanda.
Partizandar әcpes мәngj
Samuraiqа saldь taңva.

II

Tas tylektei tyledjk vjz
Mьzqьmadь altьn qarqa.
Samurailar qaita attandь
Bel nailastь tartьnvasqa,

Çьртьq cinel qalqan, qacan
Vjz ve zәru mjner atqa!
Berджk sәzдж: zenьbrekke,
Pulemetke, granatqa.

Bombovozdar көktj vastь,
Çerde tank vastь xotqa!
Qьzьl çalьn qoғqasьnnan
Çau vasьna saldьq noғta.

Stalinnen alдьq quat
Talqandadьq qan maidanda!
Taқь qaita samuraiqа
Әcpes мәngj salдьq taңva!

III

Kynьqьsta көzдж tartqan,
Mьzqьmaidь altьn qarqa!
Kjltjь verjk Kremlde
Aсьmaidь veilj çatqa.

Aqqan ezen vөгelmeidj,
Solmaidь gyl kyn cuaqta.
Asqardь vült byrkemeidj,
Әn cacьlmas eçuaqьtta.

Batьr олен çorьqqa әzjr
Batьl serjk azamatqa.
Bombь daьn çarьluqа
Çаудq qarсь tьr qьrqaqta,

Q U A T

Mançurda — Çapon salqan temjçolda
Zaulaidь otarbalар оñ men soloqa.
Qarasañ sol alarqa көz tysedj:
Kөkpeñbek qarulanqan qalьñ qolqa.

Müqitta — күнсьоьста веине толqьñ,
Teñseljр korəvjilder soqqandai çьñ:
Əskerdj çyz mьndaqan çyr terbetjр:
Kөmgendei tenjz betjñ qara tytjñ.

Çermen de, tenjzven de, көkvenen de,
Yzdjksjz qalьñ əsker төgjlgende;
Oq atьp, üu cacuqa көz tjgedj,
Qadalqan Lenin tuь vjzdn elge.

Oñai ma Lenin tuьñ oqqa bailau,
Oñai ma Lenin eljñ əljmge aidau?
Əz keme, otarvasьñ көrsjñ vaiqar,
Ne varьñ vjler sonda çanьqqan çau.

Soldattar, kemedegj ças çapondar,
Vjр emes, vjрnecə çyz, necə mьндar,
Düqadaı varjnjñ de çattaqanь,
Çazьlqan Lenin attь vjzdn çьrlar.

İa bygjn, іa volmasa ertenderj
Tenjzdei tolquqa tür Çapon elj.
Zenbrek, tankterjn talqandamaq,
Lenin dep çazqan aqьñ өlenderj.

Mьñ tomdar Leninge arnar çazqan sever:
Romandar, lirikalar, poemalar
Qorqan vor çer betjnde qalmaq məngj,
Əsjр el — panasьnda көgerjр el.

Leninge Stalindj qosa çьrlar,
Qorqandь verjk сьндар — aldьq сьrlar.
Oq өtpes, ot darьmas, tenjz vaspas,
Çasadьq vjр veigjnj mramьrlar.

İa bygjn, іa volmasa ertenderj
Tenjzdei tolquqa tür Çapon elj,
Sam çaqьp, sanasьna sanlau bergen,
Lenin dep çazqan aqьñ өlenderj.

Mьñ tomdar Leninge arnar çazqan sever:
Romandar, lirikalar, poemalar
Qorqan vor çer betjnde qalmaq məngj,
Əsjр el — panasьnda көgerjр el.

Leninge Stalindj qosa çьrlar,
Qorqandь verjk сьндар — aldьq сьrlar.
Oq өtpes, ot darьmas, tenjz vaspas,
Çasadьq vjр veigjnj mramьrlar.

İa vugın, ia vaimasa ertenderi
Teñizdei tolquqa tür Çapon elj,
Sam çaqır, sanasyna sanlau vergen,
Lenin dep çazqan aqın öleñderj.

Сальқатар қаламымды сйлтеп өрге,
Бйреуін сол өлenniң çazдым мен де,
Сeskenbei oqtan-ottan qol sozamyñ
Сьгьмды çetkizuge varlyq elge.

С Е К А Р А Д А

(Поэма)

Myjzj altın aidın köktj syzjр,
Syngidj tañ aldında көкте çyzjр,
Otannın cekaralyq сыңында түр, —
Qorqandai — qyzy saqçь көzjн syzjр,

Sыrttan çau өтpesjн деп tuqan elge,
Qaraidь, ol, qas qaqbastan binөkjлge;
Çaңында it сырттаңь авсаркасы
Serjgj kyzettegj түрқан bjrge.

Qūcqaңь vintovkasy anasyндаi,
Syiedj onь saqtap sanasyндаi,
Saqtasa vintovkasyн, saqtaidь eljн
Kөzjнjн aqь menen qarasyндаi.

Añqыр ун aspandaqь ai nazьna,
Tartьlyсьн сығнаi volьp таң çazьna;
Otancьl, altьn өmjр saqçьsyна
Tөttj өleң val сығынь vaiqazьqа.

Qara özen tas toñbıra qaltıratır,
Bülaqın qüiqañ qüzdan sarqıratır,
Aspannan ai səuijesj saqılsqañ,
Kumjstei toıqındarın çarqıratır.

Sol özen çiegjnde kəzven colır,
Qırandaı aıdın kəldj üsqan toır,
Kolhozdıñ sekaralıq qaraııls
Egjsjn altın dəndj çurdj qoır.

Çaraqan astında atı çortuına,
Oıqastar or tekedei ortuına,
Qaraidı ol çel çaiqaqan egjsjnıñ
Teñselgen tenjzdeijn toıquına.

Savaqı aq vıdaidın altın dənjn
Solqıldar kətere almaı toıqındaıın,
Kərgende, otanıñın əmjrnındeı
Qımarlı qandıradı oı tañdaıın.

Attıls taqımnında qısqan mıltıq,
Oqtalı, atqan oqı ketpeid mıltıq.
Kək cılan qasınna ergen avcarkj itj
Cansıls qılaqların vjtken tjr-tjk.

Kək sırttan avcarkas qasqırdai-aq.
Qacqandı üstaid qadam vastırmai-aq,
Cansıltır qılaqların, çerdj iskelep,
Çat çandı çyrgen sezed tapsırmai-aq.

Qasınnan qaldırmaidı onı kynde,
Qaraııl er Qarrasqa serjk tynde;
Bəken san, qasqır qılaq, varıs mandai,
Sırttan bel, arıstandai bərij keude.

Sondıqtan, ol it atın qoiqañ «Barıs»
«Barısqı» ol aranıñ çerj tanıs.
Estjse ia sındırdı, ia qımıldı
Qırdan kəzj calad, vaspaıd calıs.

Tjzgjın teçer Qarras aiandadı,
Tarlan at taqımda oınar vılañdadı.
Qılaqın tjgjr-tjgjr çerdj iskelep
«Barıs» ta qasınna ergen sılandadı.

Tımsıqın çelge təsep ijskelep,
Bjrese çerdj, sudı tımjıskjlep,
Tıñ tıñdar keide təsjn çerge təsep
Çortadı keide çolmen çjnjkerek.

Qarras çai at ystjnde qıaldanıñ,
Tanı aldı tau-tas, coqı mınarlanıñ.
Kəzjne kərnjn gen kez, Varıs vjr-aq
Qınsıls çyrgjrdj tez çımarlanıñ.

Kjm vjled, çyrgjrdj me qımarlanıñ,
Nemese, vjr qararı kəzj calıñ,
Beisauat iaki çyrgen adam jzjn
It çjrkjn kərdj me, əlde kəzj qanıñ?

Әйтеуір қаңқылықтыр тау мен тасты,
Сүгіріп қысылаумен орманға асты.
Не екенін білейін деп мылықты ұстап
Қаррас та тарлан атқа қамсы басты.

Көсілтіп тарлан тартыр қиралды,
Қара қер қапқан сайын қырғалды;
Сөргіліп тіктер тиген төрт тұиқыт
Лөвжен қер қырегж суығалды.

Сөйткенде «Барысқа» да қақынданды,
Іт даусы аралаған қақылданды,
Қаррастың көркінім қер көз алдында,
«Барыс» та бір қайауды тақылданды.

Асықар Қаррас қетіп, тістене кер,
Барысқа белгі берді «тістеме» деп,
Қывермеі Барыс өзгер, тұрған қанпын
Қол көтері!

dedj, Қаррас ыстјне кер.

Қат адам қол көтеріп тұрды қатыр,
Мылықын кезер Қаррас қақын барыр.
Барды да, қару қарар ыстјн тітјтјп,
— Бер! — dedj — қайдан, қайда қырсјн,
айтыр.

Қаррастың есітпестен сұрақтарын,
Тұрған қыз:— қасын құлыр қылар — қанын
Қалыңға қандықандай, қанталасыр
Асықары аласұрыр айтыр қанын:

Dedj ol:

— ...«Cet» капитал қажырын,
Сыдамай қасыр сыққан лагерјнен
Қызы едім қымысының заводтақы
Қасымнан қан емес ем қаны кылген.

Lagerde сөнер болды келеcegім,
Сондықтан іздеп сықтым совет елјн,
Қалмады бетімде қан, көзімде нұр
Советке қетсемі қайы қемес едім.

Артынан қуқылылар қыр келед,
Қылыстар қанда қолын қыр келед;
Қасыр, қан ісерден қытырғанды,
Құзды өрлеі «қарғандасын, бүқыр келед».

Dedj de — Қаррастың кер айақына —
Сүгіріп, қылықандай қай оқына,
Қанын, қылығын қарай берді
Қалтақтар қасы менен қылақына.

Sol kezde: Қаррас кенет біқа кетті.
Войдақы бар сезімјн ойқа қетті;
Көсемнің айтқан сөзі, — көз алдына
Қорқауды капиталды қылетті.

Сондықтан, васыты отан тоғақын,
Күмістей бік қанды — соқыларын, —
Мына қыз қандай қан вор сықса,
Өткізіп қаламына отырамын?!

Dedj de — az cılanьp saldı aqılqā,
Toqtalьp, qabaq tyjьp qaldь aqılqā;
Kezdesken qьsьlcanda oqıqanьn
Cecetjн typ tyjьnj qaldь aqıldı.

Çalьnpь, çyz бүralьp, çылçьp çailar,
Qarrasqa, sol qьz endj «aqatailar!»,
— Tezjrek qū:qarьnpьz, aialdasaq
Quqьncь quьp keljьp ketpek bailar.

Dep — sözjн vjtjrgence volmai tьrьp,
Çaqьndar quqьncьlar qaldь keljьp:
— «Lagerden qacqan qьzđь qalalьnca
Çasьrmaq volьp tьrsьz vjzden tьqьp?»

Dep — olar çalьndanьp, çantalasьp,
Entjgьp, alasьrьp, sūlqьn vasьp,
Qarandap vjьr kəjьnjm çerde qana
Qarrasqa, — tьrđь aıqailap aivat casьp.

Sol kezde, — acь avalap vatьr «Barь»
Çulqьnpь, qūmarlanьp çatьr «Barь»,
Əitse de, iesjnen vjьr belgьnj
Kytkendei kyizelude vatьl «Barь».

Tьqьlьp qьz Qarrasqa vūqa tystj,
Quqьncь, — qьzqa, — sözjн sūqa tystj.
Vjьr cataq oqıqaca kezdeskenjн —
Qarras ta onan əjь vūqa tystj.

Bardai-aq artьnda kəp otrədj;
Aıqailap Qairas sol kezde artqa qattь, —
Bürьlьp — «Basqalarьn tūra tūr» dep
Çaudь aldap, sūraqtarьn berjьp çattь.

Taisalmai Qarras endj vatьrlandь,
Aıqailap analərđai aqьrmadь;
Kьsjge quьp kelgen sūraq qoibьp,
Uquqa js mənjsjн çaqьndadь.

Dedj — ol: sьzder vosqa qьzьp tьrsьz,
Ijnves sudan cabaq syzjьp tьrsьz;
Granьn sьzьqьnnan attap ətjьp
Tərtjvjн cekaranьn vūzьp tьrsьz.

— Çoq!

Dedj, — quqьncьlar: — əzjн vūzđьn,
Vjьz kelsek, keldjк jspen əzjмjzđjн
Artьnan keltjьmeske ne qaqьn var
Lagerden ketken qacьp qьzьmьzđьn?

— Saspaңыз, dedj — Qarras: sūlqьn vasqьn!
Qьz qacqьn volsa eger, sьzde qacqьn;
Çasьrьnpь ətpesenjz cekaranьn
Qalaica kranьna qadam vastьn?!

Qarras tūr alьsuqa da, atьsuqa,
Qit etse qarū çūmsap qacьsuqa;
Çau yceu, Qarras çalqьz bolsadaqь
Berjьser emes çauqa qarьsьnda.

Çalqыз er tısj süstü çaudan saspai,
Aıvabı çarьıqandıı çaudı çasqai,
Mıltıqın kezep çauqa qol keterjı
Qarlenjı türdü Qarras çolbarystai.

Çанында «Barь» da çoq — veltjıjk,
Baıqausыз tastadı: ma çau eltjıjı?
Tek qana, — cekaranı tyngj özenj
Sarqьrap aqьp çattı, — tьm lepjıjı!

Qılaqqa talьp vjı kez dausь çettj,
Qattı emes, emjs-emjs calьs çettj;
Bolmai-aq, sөitkenjnce, — arsalandap
Aңqьldap, asьqьp tez «Barь» çettj.

Jzjnce «Barь» tьn da jle-cala,
Zastavtan attarьna mjne sala
Oсьrtqan keljı qaldı qьrandar da,
Dyrjılder, dyrjıktjre çele, çava.

Өitkenj, Qarrastı, çau qamaqan kez:
Belgje Qarras bergen, — qaraqan köz,
«Barь» ta calıp qөлp zastavqa üçqan
Qavarlap qьrandardı qıadan tez.

Bürьnnan mündai jstj көrgen «Barь»,
Zastavqa talai qavar bergen «Barь»,
Sol çolьn osь rette taqь orьndap
Erlerdj çauqa vastap kelgen «Barь».

Өrmelep өtken çыçьp cet adamдь,
Üstady erler, — qара vet adamдь!
Kyn çьqa zastavqa aıdap tapsьrdь olar, —
Qanь qas vjzdjn elge netj aramdь.

Tau, qūzdan cekaralьp çaqqar-çaqqar, —
Çьlandai өtken çыçьp qanь çattar.
Üstalьp, zastavqa әkep teksergende:
Çarondьp volьp çьqtь diversanttar.

Elj oıran, çerj qairan — әnkj-tәnkj, —
Qandь qol çalkalardьn qankoi antь,
Cet elden sūr çьlandai suьsьp kelgen
Düsranьn volьp çьqtь qьz da agentj.

Degen sөz: «çau çoq deme çar astьnda»
Qalqьn tauьp aıtqan rasьnda
Sөzj eken çьqqan өmjı çьndьqьnan, —
Este üstar, çasьrьnqan çaudı acuda.

Kyn vatьp vara çatьp әne taudan,
Qarras ta oınaqtatьp attı tarlan. —
Qasьna «Barь» tь ertjı qьrdan astı,
Tap verse, çap beruge çauqa ümtьlqan.

Kyn çyzjı көк çlekter nürьn syigen,
Çüqьlasь cekaranьn çьnьn syigen,
Qondь, әne, qьzıl arai üiasьna —
Otannıң qьzıl qьran üln syigen.

Sarqırap cekaranyñ qızdy ezenj,
Meldjrep-aqır çattı müzdy ezenj;
Bülqıntır asqaq asau tolqındarın
Laqtırır fastı tasqa bızdy ezenj.

Kördjn ve, qızdaqy anau otan ıñın,
Qıraqy erdjñ saqcy otancylın;
Qıcaqtap syigen çardai vintovkasyn
Qaraqan qas qarpestan binokıljın.

Çaulardyñ cekaradan qızqındarın
Ötkızveu, — Qarrastyn da ıntызары!
Bygıngj er kolhozcy — ol, ol kyndegj,
Azamat soqısynyñ partızany.

Çelvjrep çetken qızyl tuym kökke,
Çer çarın çyqqan çarır çuym kökke.
Çylandai çau çorqalar vas köterse, —
Talqan qır, ıçырамыз kyljn kökke!

SSSR — çihandaqy vaqıt çynım,
Esvjr çau qılatalmaıd vaqıt çynın!
Bykjl çer çarınan da vızder bıjk,
Saqtaimыз Stalındjk vaqıt tuyn!

Ol syigen öz otанын, ıñыдаqy —
Syiedj ıñылыçтыр ıñ odaqy!
Töttj yndj otan syigjc tamıçытыр
Qıñıdy bondyqtan da, çyr vılaqy.

SOQILSQA SOQILS

Çyqıstan, kınvattıstan münarlanqan
Köremjn yrei qalıuan ystj qan-qan,
Çeztırnaq, tısj ırsıqan, qarqan vas
Çyqady öljm isj auzınan.

Ökjrgen qara tynnen ynj çaman,
Kör kezgen, qan ystjne qan ansaqan.
Çer betjn çirendjrgen, ulandyqan
Keledj sasbq isj vırqıraqan!

Çoldastar dei körmender, vıl netken çan,
Ças vöbek cengelinde çyqıraqan.
Kapital aty soqıy adam çauy
Çerjne aıaq çetken salqan oıran.

Qaquqa qarqamdy kör etedj arman,
Tındandar açyluqa çaqın maıdan.
Soqısty soqıspenen talqandaimыз,
Alyñdar eñ qaruly vombılardan.

EGERDE ERTENGJ KYN SOQBS BOLSA

Egerde ertengj kyn soqbs bolsa,
Qan tiler, qara çyrek çau ürsä.
Əndetip pulemetter, zenbrekter
Kyrkjrep, bombovozdar kökte tolsa.

Komanda, berer sonda, vjzdjn marçall
Qalq, ucjn, vaqıt ucjn, vjzdegj çau.
Lek-lek, nop, zor, maidanqa, aqqlamyz.
Otyndai, naizaqaidın, çarqıldaqan.

Əremiz, tülpar, çalın, tögjldirip
Taqqamyz, kök, temjrden, əmjldirik.
Oq, etpes, qürçardan, er, çasaimyz.
Dabin, tür, som, temjrler, tevjngjlik.

Kyljmden, təbesjnde, kyn, menen, ai
Samolot, qaptar, kökte, çal, qüsündai.
Qiqulap, kök, tankinj, ərgizemjz.
Dalanın, yijr, yijr, çalqısındai.

Egerde ertengj kyn soqbs bolsa,
Qan tiler, qara çyrek çau ürsä.

Beldesjr zor maidanda çoq qblamyz
Qaimьqras qaçьrlь kyc vjzdjn qolda.

Əmjrdm qairat verdj ülanьna
Ən çьrqap əlen aitrai tğramьn va?
Maidanda men de verem komandanь
Dausь Capaevтьn qđlaqьmda.

ALMA-ATANYN ATTANYSY

Soqqanda däl ekjnj tyngj saqat
Otyrdym çan-çaqyma vjraz qarar.
Syqalar terezemnen kyljп түрдү
Sülu ai aspandaqь altyn caraq.

Kөp mezgjl otyrpyн өлең çazьp.
Aqtaryp oi tyvjnen oidь qazьp.
Qübьler әdemj söz tьzvektelse,
Mendaqь qülsьnamьn qanat qaqьp.

Quanьp өlenjme çatqan alda
Qadalьp көz çьberjп çazqanьma.
Tөгjлgen kesek-kesek sözderdj aьp,
Qaraimьn әvjryjnjн salmaqьna.

Çetem ve vül өlenjн esevjne
Çazarmьn, kezdesermjн әldenecce.
Baratьn kyndeljktj qьzmet var
Dedjм de çattьm varьp төsegjme.

Oсьlai men üiqьqa berjlgende
Bjлmeimjн tysjмde me, әnjмde me,
Zьnyldap qülaqьma keljп түрдү
Dausь telefonьn түrqaн төrde.

Omtьler telefonqa vardьm tьnjp,
Ostadьm truьkanь çaqьn keljп.
— Aitьqьz kjm kerek ed әlle-әlle
Sөilenjz tьndap түrqaн Esmәмbetov.

Zor daus telefonьn arьndaqan
Asьqьs aьp üсьp aqьndaqan.
Tezdetjп, ekpjndetjп ystj-ystjne
Mьnadat sөzder aittь sonda maqan:

— Tьndaqьz, tьnda çoldas Esmәмbetov,
Dәl көzj көrjnjz vьzge keljп.
Çaqьrtь tez kelsjн dep voenkomat,
Kytjп tьr sjzge tьqьz vüiqьq berjп.

Qaçet-aq kjdjrmesten kelgenjz
Asьqьs sjzge qavar bergenjмjz.
Tьndaqьz kytjп tьrmьz әlle, әlle
Komandir Esmәмbetov tez keljnjz.

Әskerdjн tәrtьvjne qümar çanьm
Esjtjп mьna sөzдж qümarlandьm.
Çarьqtap çar tarapqa qial ketjп,
Tasьdь tau sьndai voida qanьm.

Tuladь aьp-üсьp çastьq sezjм,
Elestep көz aldьma әsker kezjм.
Kөzge atqan qüralaidь sür mergendel,
Noqattь talai ret көzdegenjм.

Aitılqan saqatında-aq daıındalıp,
Maidanqa attanısqa qaiımdanıp.
Berjilgen büirıqtı tez orııdauqa,
Asıqıp aitqan çerge bardım qalıp.

Çinalqan top-top bolıp көр адамдар,
Kapitan, polkovnikter bərj de var.
Qırandai ücatüqın tyıllıptı,
Taqalıp qalqandai-aq ülb sapar.

Bərj de taqınlırtı volat nagan.
Aq almas qılbctarı çarqıldağan.
Tez kelıp stroıqa tügınlız dep,
Tygender bes aspartı berdj maqan.

Sailanıp sai tasındai bərjmız de,
Tortanıp cıqqan kezde bjr köcegı.
Qılırqan Alma-atanıñ qalasında,
Suretj nece tyrlj tystj közge.

Ala-tau cögıp çattı appaq burı,
Qısaqtar qaraqılıb qalıñ nuñ.
Çelırdj keide çıbek cımlıdqtaı,
Kөлügen aspandaqı tüman burı.

Çosılıp sailarınan asau bülaq
Orqıdı oınaq salıp su sıldırap.
Qılırqan Alma-atanıñ oi men qırı
Kөлender çaiqaladı kök çarpaq.

Asfalttı çarqıraqan sılı köce,
Zaulım yi qatar-qatar tyzu köce.
Cıñıldap qalıñ orman sөilegendei,
Qonır çel tau basınan gujldese.

Keterıp bastarına astananı,
Tu üstap köcede çyr varlıq çanı.
Qalq ucın, vaqıt ucın, көsem ucın
Zor daus ystj-ystjne sanqıldadı.

Çinalıp pionerler өңсең vaka,
Erlerge bara çatqan zör maidanqa
Üsünıp çelkıjdegен qızıl gyldj,
Qoctasad qolın qısbıp kылıp qana.

Çaңqırtıp radio көktj çarıp,
Dausь көк çyzınde tolqındanıp.
Keide oınap asqatqan marctardı
Kei kezde çıberedj әnge salıp.

Aqızıp aspandatıp өлenderін,
Mәskeuden sөilep түrdı «Komintern»
Oldaq çıgerlenıp qarıs alqandai
Attanqan Alma-atanıñ өңkei erjın.

Laqıldap qala tolqan veine parad,
Asınqan varlıq da qaru-çaraq.
Krasın, Karl Marks көcesjmen,
Aqılıp өtjп çattı төмен qarap.

Qoc vor tür kerjskence sülu qala,
Erçyrek sen eşjrgen men vjr vala.
Qairatym qara dauyl ydei soqqan,
Asyndym ves aspartь maqan qara.

Oqьndai naçaqaidьn atьlamьz,
Talqandar çau qarasyн vatyramьz.
Maidanda çasьp көrgen çerjmьz çoq
Aivattь arьstandai aqьramьz.

Kelemьz çaudь qürтьp qaitьp saqan,
Kөremьz didarьndь çarqьldaqan.
Qūmartьp sende sonda qarsь alarьn.
Çenjmpaz erlerjndь qarqьndaqan.

Qürmetter necetyrlj gylge vөler,
Aнqьтьp çūpar çaqrьp nūr seveler.
Üsьnьp valdai tättj almalardь
Syiersjn ekj betten kezek-kezek.

Sol kezde attanьsqa сыqqan qalq
Qolьna qьzyl çipek tuьn alyp.
Kep qartь Alma-atanьn vokzalьna
•Duvьrj çjbergerdei çerdj çarьp.

Qürьтьp qairattanьp сыqqan qalq,
Qaraidь poьzdarqa көzjn salьp.
Qozqaldь Tyrksiatjn tūparlarь
Dausь aqьrqanda көktj çarьp.

Maьmas dөngelegj car volattь,
Tyidektep көk tytjnjn aspanqa attь.
Mjngьzjьp eskaдron, vьvodtardь
Maidanqa Ecelondar aqrь çattь.

Oilasam müньn vərj tysjm eken,
Oqьqa vьzджn yidjn jcjnde eken.
Belmede çalqьz çatьp üiqтarьn
Qasьmda çan adam çoq menen vөten.

Altьndь nūrьn casьp terezeden
Kyn сыqrь көterjijьp keledj eken.
—Daьnьvьz attanatьn kyn tusa dep
Kyljmdep tūrьp çattьm tөsegjmnen,

★

В О М В Ъ

Ei, bomby!

Köz salsam ondy-soldy
Qoparyp talai çondy,
Albsta, sonau Qırdı,
Dyrsıjdeısnı — kynj-tyñ

Bomby!

Bomby!

Bomby!

Ot volyp çanyp aspannan
Tastasa aeroflannan.
Oçyraznı tyk qoımai,
Taudai qara tastardan.
Qandai maidanı bolsa da
Çerjn çoq senjn çasqançan.

Bomby!

Bomby!

Bomby!

Bizde adam baqıtly.
Ömjı çazy boldy.
Tynek eskı ömjıge,
Tastaqanbyz bomby.

Ei basyna erkjndep
Baqıt qısy çondy.
Ei cetjnde erler tür
Kök volat, berjk tondy
Egerde çau tıjsse
Sermeimjz ondy-soldy
Aspan, çerden tögemjz
Bomby!

Bomby!

Bomby!

Qyzy gyl cacaq atyp tür,
Qarasy baitaq çondy.
Traktor, tankı volatpen
Qopardyq müzdy, tondy.
Bjzdnı oşy ömjıge
Çau ırnyyp, qan tjlep
Salmaq bolsa qoldy.
Kersetemjz sonda bjz:
Kavaleria, pexotal
Artilleria, flot!
Aviatsia —

Bomby!

Bomby!

Bomby!

KƏNJL SERUENJ

Kənjilde vjɾ çigerlj kyctj sarın,
 Qolına alıɾ əskerdjn ustavtarın.
 Qaqaɾdardı, qalamımdı, kijmjndj,
 Bqcamdaimın ərkezde çıɾ vərjn.

Bos çyuge volmaidı qarap çaiqa
 Qoiaıncı daıındap osındaıda.
 Mymkjın vıgjn saqrar voenkomat
 Mymkjın ertən ketermjn zor maidanqa.

Kənjl taqı çyitkidj cartarapqa,
 Ças çyregjm oranqan maxavbatqa.
 Keikezderde çyregjm qıɾvımenen,
 Oınar-kyljɾ sırlasɾ sulu vaqta.

Keide kərem attanqan qalıɾ polk,
 Samoletter gyɾjldəp kəkte tolɾ.
 Asınqanım som volat qaru-çaraq.
 Men de çyrmjn əskerdjn vjɾj volɾ.

Qılactai ber kənljm cartarapqa,
 Jzdegenjn tabılar vjzdn saqta.
 Çyregjmde maxavbat, voımda kyc,
 Erkjndegen adamın raqatta.

Qaida əlgj qaqaɾdar, ustav qaida?
 Qoiaıncı daıındap osındaıda.
 Mymkjın vıgjn saqrar voenkomat
 Mymkjın ertən ketermjn zor maidanqa.

ARMIA ANAM

Qıɾzıqtı kyn, tətj əmjɾ,
 Tuqan anam aianda,
 Cyldei əsjɾ maııssɾ,
 Kərkeiem, ənem saıanda.
 Susınım sytjn, çan syier,
 Çetjspei endj qoıam va?
 Aımalamai aq təsjn,
 Anıasam cəldep toıam va?

Əldijnde men əskən,
 Səitken anam Armia,
 Qalam berjɾ çırlatɾ,
 Kərsətkən maqan tərviə.

Anam Bergen aq sytjn,
 Çjrkjn denəm əl qıɾɾ,
 Çırla qıal kyidj cert.
 Eljn aitar ən qıɾɾ;

Anam sytj sertj sı,
 Çın ornaqan çyrekte,
 Senemjnde sezjnəm,
 Çetkjzed dep tılekke.
 Mıltıq, qalam çan dosım,

Vjɾjn çıɾım, vjɾjn oq,
 Tyire kəzde tyirele,
 Tap dııcranı volıın çəq.

ERLERGE

(Xasan kolj marşında oloqın oqıqarğa ejr qıl talıması)

Otansınñ qabarman qızıl erj,
 Cın niçpen syiedj qalq senj.
 Senja kyctj, senjindj aızansınmen
 Bekjtulj nıq-qerjık eldja ceğj.

Sen tırqanda kehe almas dıspan attap,
 Attasa, çoq qılaşın çerge tuqtap.
 Buırqanır çauça sen ümitsizjandın,
 Aspanmenen samobat çuqar qıqtap.

— Ah, attan! — dep nısqusa qalıj kyñj.
 Er klımañın qabarık, çıqsa yñj. —
 Kyñ kyrtıreñ kyçpen, çar sılkıñın,
 Çıralar dıçqannın çelge kyñj.

Oqan daleli: oltan qıl (tırdj tarıñ) ¹¹
 Çarqanñ samurailernı qırılınır, —
 Sıñı qılın süppenı aq kelgenındı,
 Qıtqan keñj qan çıtıp, talqandınır.

*

XASAN GEROILARNA

Tımandı, salqın kyndj aqıl aıs,
 Tım-tyrıs tırqan kezed kol mañalı;
 Urtanır Xasannan su jpekeçj vor,
 Qarub samurailar keldj ejr top.
 Keldj olar: ıñılauqa Xasan sun,
 Örtuge qırtıçqıs qalın nıñ.
 Örine qonaq silau sıde adet bar,
 (Dıstarqanqa qonıs ed ceker menı
 zal).

Bıl ornın zerdık te ejz oç-darj,
 Sılalıq kelmeñel ep qonaqtandı.
 Sılalıq tazesınen boman toçjı,
 Qıñıtıp qazarınan qıtar söçjı.
 «Bıñıtıp» samurailar ejnıñce ret,
 Atoılıp, atakça çyçjıp ed. —
 Bolmanı, añılmanı granıt-tas
 (Oç eder, otqa kyñmes adarğa sıqas)
 «Urılıp» çyçjıgandı qızıl esler
 Añıs kyñ: — boldı ana kyñ çarıs keller.
 Sıñıqıñlar qızıl çarıs kyñ aıtannı,
 Boman anın soçpadı ana çarıs
 aıtannı.

Stalıñ yçjı, qılq yçjı,
 Oltan yçjı, sıñıñ kyçjı, —

Erlerdjn qairatbna qalq sengen,
(Çauyna ümьtymastal soqqь bergen)

Qadalqan cың vashna qьзыl tuqa,
Məngiljk əcpes vеlgj — tarix kuə!!!

Coqь tau, qalьn Taiga arasьnda
Sovettjk Xəsan kəlj çaqasьnda

Salьnqan mramrdan eskertkjc tür.

Ystjnde qьзыl çüldьz taratqan nür.

Qorqauda otan segjn qaza tapqan,
Ondai erler — авьroi, danq gyljn
taqqan.

Olar tjrj: məngj əlmeid cattь əmjrde

Olar tjrj: əruaqьt vjzven vjrge.

Olar tjrj: kəkte, çerde, su betjnde

Atqaradь qьzmetjn el cetjnde.

Qolda qarü, voida kyc minut saibь,

Kelse çau, qarsь üruqa olar daibь.

Səpten kjlem toqьlyp orman vashьn

ledj, təsep çolqa taular tasьn.

Tөгedj kyn səulesjn, nürly көzge,

Geroilar Kremlge qaitqan kezde.

*

VRATAR TURALь QьR

Ənmen altuqa arnalqan

Balqьp cattьq nürьna,

Qalqidy çana tuqan ai...

«Otan ycjn, — dedj daus, —

Attanamьn səuletai...»

— «Saqьnqanda eske alarsьn

Arnaqan saqan oramal...»

Dedjdaqь ьstьq leppen

Qücaqtap, qьsьp syidj çar.

— Dop qaqqandai var kycjnmen

Çaudь aiaqqa taptai vjl!

Otan ülb degen attь,

Erljkpenen aqtai vjl.

— Men türqanda qaqpа aldьnda

Setkaqa timeid esvjr dop;

Çau, düspanдь qütqarmaidь

Qladan atqan vjzdjn oq.

— Qat çazьp tür çolьn volsьn

Aldьnda qandai kynder var...

Kelermjsjn, çoq volmasa...

Aitalmadь sülü çar.

— Qorьqpa sәulem men әlsemdе
Ҷastьq әmьr әlmeidь:
Erlьkpenen әlgenderdьn
Atь mәngь sәnbeidь.

— Ҷaralansam bastь syier
Maidannan dos tabьlad.
Kynь erfen Ҷaudь oirandap.
Kezdesermьz kәnьl cat.

— Qoc sәlulьm men kelgence
Ҷettь mezgьl attanar.
Dop ognьna vomьbь alp,
Qalьn qorqai Vratar.

Qьzьl gylder arasьnda
Ҷarьmen Ҷьgьt qocastь;
«Ҷenьspen qait, sәulem qoc» dep
Sonqь ret qol ьstastь.

★

FIZKULTURNIKTER MARS

Mәskeu әkeldьk vьz sәlem saqan,
Qalьnnan auqattь el — Qazaqьstan,
Qavьl al tabьstarьn fizkultura
Әmьrdьn әnerь men toьqa ьlasqan.

Ҷel syiьp,
Kynge kьlьp,
Som volattan.
Berьk vop,
Әsken dene,
Qaitrai ottan.
Qorьqrai suьqtan,
Erlermьz cьnьqqan,
Daiьnvьz qalq ycjn
Dese otan «al attan!»

Cьrek var — anьroi, danq, erьlk jьke,
Tylek var — Ҷenьp cьqar cьn kyreste,
Bьlek var otan arьn aqtaituьqьn
Eger Ҷau әlerьnde salsa kьcke.

Qaibьmasь:

Өмір бар — байтақ елге сасқан нұрға,
Көңіл бар — өскен гүлдеі ғазоқтығым.
Серлер бар — атыластай қойнауы кен
Қорағыр берген елге алтын рүйы.

Қайырмаһы:

Stalin vjzven vjrge vjzdn quat,
Stalin atь atalsa erljik tuad.
Stalin vjzdn өsjrgen өmjr нұрға,
Tyndj kyn, qьstь ғaz qьr etken cuaq.

Қайырмаһы:

Көкке ұсыр, suda ғызыр, zulap алға,
Baramьz Stalindjk ғolmen tura.
Erljkke, ғyrektjlkke, ecьjr cek ғoq
Ғasaимьz әлемде asqan fizkultural!!

Қайырмаһы:

ҚАРАУЫЛ

Gujldegen qьsqь tyn,
Jcjn tartьr өkjrjр.
Tynnjn tyrj syikjmsjz,
Qar vьrғьrар көрjрjр.
Көrjnveidj көр ғүldьz,
Көк vьltqa oranqan.
Qalьn orman asqar tau,
Bьiьqqandai vorannan.
Bjraq osь dauьldan,
Seskenveidj qaraуьl.
Toгуьldар postьнь
Baiqaimьсьн qaraуьн?
Ol ғau ғyrek qьzьl er,
Ғeнjmpaz eldn valasь.
Cараevtan aumaidь,
Aivattьсьн qaracьl.
Cараevтьн ұrraqь,
Taisalama ғauьnan
Tyn degenjn tyk emes,
Qaғьmaidь dauьldan!
Бсқьн, өkjr qьsqь tyn
Qaиьспaidь qaraуьl.
Toгуьldар postьнь
Baiqaimьсьн qaraуьн?

SERTTJ TYN

Соқрылаһь көр сүлдүз
Көгөҗр җатты аспан җақ.
Келе җатты җас җыҗт
Сүлу җыздь җүсақтар.

Баһаулар җоһьр җел еср
Тамыҗыр түрдь табиқат.
Келе җатты екј җас
Ғызық тјртј җастық сақ.

Бјркезде тоқтар екеуј
Ғоқ айтты кылсјр.
Елҗреп тулар җас җырек.
Ғүсақтасть сыјсјр.

Ғоқ бол — дедј җас җыҗт
Әскерге ертең җыремјн.
Есен-сау болып җақсы оқь
Осы менјн тјлегјм.

Сүлү җыз сонда бүралып
Ғыҗтке тендј елҗреп.
Тасқандадь махаббат
Ғүсақьн җайдь еркелер,

— Әмјрлік сенјн досыһьн
Мјне менјн җырегјм.
Отаның адал ұлы бол
Осы менјн тјлегјм.

Тақьда сыидј җас җыҗт
Сүлудьн бетјн айналар.
Кылмдеп түрдь сол кезде
Аспаннан алтын ай қарар.

Ғайнақан бјздјн заманда
Ғызық қой тјртј җастық сақ.
Бақьтть бјздјн әмјрде
Тәттј қой тјртј махаббат.

Asranqa atqan toʻlqinlarni
Asuyn tartib alarman.
- Tolqin veine arystan
Asuynan airylar.
Kök ala çalyñ qolqa orar
Tartsam menen qaimyqar.
Sonda maqan kergner
Balqatai vor çaiyn.
Syngir qasqan qasqaldaq
Synguir çau qaiyq.
Qorqytras qūyn dauyl
Kyrkjrer çyqa tenjzden
Men toʻlqinlarni vauyl
Menj daria emjzgen.
Tolqinmen menj esjrgen
Tenjzden kuctj öz eljm.
Sonñ sülu çerj ucjn
Tenjzjdj men kezemjn.

*

ANA MAQTANIB

(Tolqan)

Çyrekten qozqar asyl syr
Çy arnasyn aqyta,
Qart qyrandai qomdanbr,
Dombyra kyijn toʻlqanbr,
Koptj kergen cejre,
Ana sezjn vastady:
...Maidanda, maidan, maidanda,
Talai vozdaq qyrcyn ças,
Qūrvan volqan tap ucjn.
Asaudyn tauyn saqygyr,
Ker ketken emjr laqygyr,
Azattyq taqyn aluqa,
Çahanqa mūra saluqa,
Çūmsaqan erler var kucjn.
Neser çoiqyn çauylnda,
Sūrapyl-tolqyn dauylnda,
Çalyñ çūtyr, ot kecjr,
Aqyzyr seldei qyzyl qan,
«Emjr, eljm» alysqan.
At oinatyr, asyr sap.
Kök volatpen qūrsanbr,
Lenindjk ūyl çyrekpen,

Somdalqan qūrys vjekren, •
Tarixtın esjı kemesjn,
Tyn perdesjn serpuge,
Aıqa sarqan arıstan.

Qūzqındardı taptauqa,
Adamdıq arın aqtauqa.
Dneprden aıqai sar,
Tūlqasın kerner çalıñ kyc,
Baqtıqa ynder qalqtı,
Ol çorıq — maidanda,
Corstai qıran ül tuqan.

Qırandai dausı sañqıldar,
Aq almastai çarqıldar,
Būrqa-sarq etken tolqında,
Arıstandai aqırtı,
Maidanqa dosın saqırtı.
Qraldıñ kecjı ormanın,
Sūmdardıñ vūzı qorqanın.
Ças orınnan qan aqqan,
Edjldjıñ tırtı kóz çasın,
Ol çorıq — maidanda.
Ottı çyrek, oçet çan,
Capaevtai er tuqan.

Qazaqtın baitaq çerjnen, •
Qasırlar acu kernegen;
Ekpjnj tau çyqqandai,
Ömjrgı qūlac sermegen.

Öiqı kormeı tynerjı,
Maidan marcın oınatırtı.
Aral, Balqac anadan,
Kektj volqan daladan.
Maidanqa eldj saqırtı,
Ormandai çaudı çarırtı.
Sarvazdardıñ çyregj,
Dañqtı ül dalanın.
Qalıñ qairat, alırtı kyc,
Amangeldj er tuqan.
Tuqan aidai çarqırtı,
Betjnde nūr çanqandai.
Pjsken alma sekjldj,
Auzqa yrjı salqandai.
Kymjs kykij, val mjnez,
Qaraqat kóz, çarqın çyz,
Qaramai kyndeı sūluqa.
Lenindjk çyrek, tu qolda
Qandı asu, tar çolda.
Qyzdırtı ömjrtı maidanın,
Orındauqa el armanın;
Qandı cengel sūmdardıñ
Tas ocaqın talqan qırtı,
Ezjlgendeı darqan qırtı,
Çyrgendeı maidan tırtınde,
Qırtın volqan talai çan.
Sondai batırtı üldardı,
Çauınger sūlu qyzdardı;
Tapqan ana men volam.
Sondıqtan men maqtanam,

Sondьqtan men cattanam,
Otan ucjn, el ucjn,
Taң mūrasьn saqtauqa.
Komandь berse bas marcal,
Maidanqa men de attanam.

Būrьnqь өtken zamanda,
Cerdjn taqь polusj.
Qialda qana söz bolqan,
Talai qaljm, kemenger.
Sapar cegjр sol cerge,
Coldьn көгjр azavьn.
Өljmge san kez bolqan,
Qialda qana bolcanqan.
Tekəppar, paң doldanqan;
Sondaі dylei asaudь,
Būqalьqtar yiretjр,
Sьrn vjlgen vjzdjn er.
Adamьq çazьn ornatьр,
Taң vaqcasьn eguge.
Polustei tentek dyleidjn,
Basa көктер keudesjn.
Baq tuьn tjkken vjzdjn er.
Kөktjn serpjр perdesjn,
Beine keruen çөnkjlgен.
Qara vūltь qaq çarьр,
Kөktj alqan vjzdjn er.
Çahanqa daңqьn taratьр,
Eldj auzьna qaratьр.
Aiasьnda asrannьn,

Çyregjndeі otannьn.
Qьzь motor ən cьrқар,
Kremldjn çūldьzьn,
Kөkte çaqqan vjzdjn er.
Qadjrlj çer ananьn,
Bailьqtarьn qoraгьр;
Çaiqьzьр kere qūlasьn.
Eңbekrenen meijrjn,
Qandьrqanda vjzdjn el.
Meñjeu dala ornьna,
Baq fontanьn ornatьр,
Tūtqьn көңil ornьna,
Kөңildjn kyijn mazdatьр;
Erkesjndeі erkjn el,
Kөk çūldьzьn kyldjre,
Çandьrqanda vjzdjn el.
Өvјgen kolhoz maьndai,
Cerdjn maіьn qoraqan.
Almas pьsaq, dyldyl kyc,
Traktordai tūlpardь.
Өrgjzgende vjzdjn el.
Keude kerjр, pandanьр,
Tau tolqьnь lepjrgen.
Dnepr, Bolxov asaudь,
Būqalьq sap yiretjр,
Kөndjrgen de vjzdjn el.
Өmjрj çaz, көңil cat.
Tuьр өsken el qьmbat,
Ananьd syljn aqtaitьn.
Çer men көktjn qoçasь,

Otanda vjzđjn er qımbat.
Çahanqa tañ nür tøkken,
Sol ömjrdjn tjregj.
Altınnan da vaqalıb,
Bərjinen qımbat adamzat.
«Talaptı erge nür çauar»
Dos çyregjn çır tavar;
Kök asyly kyn volar,
Söz asyly çır volar;
Çer asyly sar altın,
Sol asyldın asyly,
Beine daria aqyly,
Tülqasy mængj ömjrdjn.
Otannın, tannın çyregj,
Danıcranı qasrdın.
Lenindj tarqan anamın,
Men de endece çanamın.
Qan qııly çaular tıjsse,
Aıaqa taptar sūmdardı.
Urpaqtardı serjikke ar,
Oırandı oqan salamın.
Kavkazdın alqır ılanı,
Otannın tarqır qıranı;
Savıt kuyj kəñıldjn
Bas marcalı ömjrdjn.
Mūragerj Leninnjn,
«Tırj Lenin bygıngj».
Stalindei dananı,
Tarqan ana men volam.
Sondıqtan men maqtanam,

Sondıqtan men cattanam,
Otan ucjn, el ucjn.
Tañ mūrasyñ saqtauqa,
Komandı berse bas marcal.
Talqandap çaudı qaituqa,
Maidanqa men de attanam.

★

SAMOLOTTEGJ AQATAI

— Samolotte aqatai,
Sõileseiñ senjmen.
Çoldas ücq̄c̄! Kel berj,
Əngjmeles menjmen.

Keide qalq̄p̄r ketkende
Men de k̄ekte ücam̄p̄n.
Qanat̄m̄men savalar,
K̄ektjñ v̄ilt̄p̄n q̄ücam̄p̄n.

Asran erlei ücq̄anda
Q̄br̄q̄idai vor q̄ıld̄p̄r.
K̄öz üc̄nda zenger tau
Orman, toq̄ai v̄ıld̄p̄r.

K̄ök tenjzder, özender,
Tolq̄p̄n̄men çaiq̄al̄p̄r.
Z̄auljñ v̄ijk q̄araq̄ai
Q̄arap q̄ald̄ çaiq̄al̄p̄r.

Betegelj veles vel,
Or q̄oiandai v̄ilt̄p̄r,
Zenger taud̄p̄n q̄ias̄
Q̄arandaid̄ q̄ilt̄p̄r.

Сън васънда ақ иьқ
B̄ödenedei k̄erjñp̄.
K̄ök t̄uman̄p̄n serpj̄l̄te
Çaid̄p̄m q̄anat kerj̄l̄p̄.

Keide serpj̄p̄ q̄anatt̄
Aq̄p̄ndaim̄p̄n, erleim̄jñ.
Keide q̄anat lev̄jmen
T̄en̄selem̄jñ, terveim̄jñ.

Ua, ücq̄c̄p̄m̄! Kel berj
Ōt̄p̄q̄p̄z̄c̄ menj de.
Syiem̄jñ men. Q̄ümar̄m̄p̄n
Eldjñ ücq̄c̄ erj̄ne.

Men de üc̄p̄r aralar,
Tap̄saip̄n k̄ökrenen.
K̄ökte de el var ma eken
Ne zat eken, k̄ök degen?

B̄ülytt̄ tyj̄p̄, eskektep̄
Aid̄ da v̄j̄r k̄oreij̄n.
K̄öktegj̄ əsem ç̄ıld̄p̄z̄d̄
K̄өгendeij̄n, tereij̄n!

K̄ök torq̄p̄ndai asran̄p̄n
K̄örpesj̄ne eneij̄n.
K̄ök v̄ilt̄p̄nd̄ q̄brandai
Torç̄m̄menen teveij̄n.

Ormandaqь aıumen
Qamьstaqь qavannьn.
Çımbaqь sьryn vjlejн
Kök tenjzджn, araldьn.

Ua, ucьqьsьm! Kel berj
Men de ucьqьc volaıyn.
Çerge qıstai qalyqtar
Qanatьmmen qonaıyn.

Kök tenjzдж qaq çarьp
Kemege de mjnejн.
Aspanda ucьp çarьqtar
Məskeuge de kelejн.

Quanaıyn əndetjр:
«Kördj menj əlem!» dep.
Aıqallaıyn «ural» lap.
«Stalinge səlem!» dep.

Səlemjmdj, aıtaıyn
Samolötten asьra.
Menjн de ucьqm keledj
Alcь menj qasьna!

Yide otьrqan anam da
Menj көrjр quansьn.
«Balam ucьqьc voldь» dep,
Syjnsjn de, çıvansьn.

Samolötke otьrqьz
Mendaqь ucьp vaıqaiyn.
Yige qaitьp kelgen son
Anama da aıtaıyn:

«Tuqalı adam vaspaqan,
Kök taıqaaqqa qondьm» dep.
«Aıdь alqalap, vült səgjр
Nu aralda noldьm» dep.

«Taudьn cьnьn vөkterjр
Qanatьmmen estjм» dep.
«Ucьp mator cьrьmen
Kök torqьndь kestjм» dep.

«Qaharь aiaz vorannьn
Keudesjnen tyrdjм» dep.
«Alcaң vasьp aıaqtь
Kök müzьnda çyrdjм» dep.

«Daubьpaz»daj Maksimnjn
Qanatьmdь qaqьm» dep,
«Daubьdan ucьqn tütatьp
Baqьttьn çolьn taptьm» dep.

«Buьryldanqan көvjktj —
Tenjzden de ottjм» dep.
«Kyrkjregen tolqьndь,
Daubьmmen soqtьm» dep.

«Aspaňdъ aralap
Yige aman qaittým» dep.
En syijktj atama,
Sälemjmdj aittým!» dep.

Ua, ücqbc-au! Kel bergj,
Alcъ menj qasňa!..
Stalinge salem! de,
Samoletten asъra.

★

PILOT SЫRЪ

I

Kök mamьq ylpjldegen çerde kögal,
Sъmbattъ sulu üpra, örijtal.
Bas idj, qol qusъrdъ, sälemdestj,
Sekjldj seksendegj men kärj cal.

Sälemjn,

Bärjnjn de qaby aldъм.
Kyndei kyldjm, köz saldъм,
Bjr çasardъм.
Çar төsegj sekjldj sändj dala,
Kök oraibn körpe qър çatъr qaldъм...

Çer ystjnjn var tygj qъzyl-çasъl,
Qocemetter ystjme tastadъ gyl.
Orman qûsb, dalanьn vьtrьldьqъ,
Qûttьqtadъ

Sibn dep төgiltjр çьr.

Tyktj mamьq төsegjm, çastьqьm gyl.
Men çatьrмьn calqamnan төgiltjр çьr.
Çerden læzzät alqandai saqъraibp,
Täkөppar kyn täljmsjр aspanda çьr.

Maqan közjn saladь alystan kyn,
Altyn aidai ardaqь deime eken kjm?
— Ei, sanasьz әlemnjn cьraqcьsь!!
Men tәrjnde zamannьn vjlmeimjsjn?

Balausaly, valqьndь, gyldj cьbek,
Byldjrgendei qaraqat sai — ylpjldек.
Әne kәl!

Aidyьnda aq kymjstei
Comьlqan sьlu aqqu,
Cьzjр yirek.

Caьq etjр aina kәlden ьctь әne qu!
Ketpe dep cьlyьnqandai kәldegj su.
Calp etse

Qanatьmen savalaidy
Aqqu qьs sьlaьdaqan vaqlan tu.

Coq onda, —
Endj artьna moiyьn vьru.

Qoc vol deu, aidьn kәlge tәcjm qьlu.
Aq maral su erkesj kәz cьzдыrdь
Bьltpenen aralastь appaq sьlu.

Vjz onь qьzqanьctь kәzven qarap,
Qaqqanьn qanatьnьn tьrdьq sanap.
Cьrqadь, susьldadь, cьzдж kettj,
Erke aqqu aspandaqь vьltь aralap.

— Ia solai aqqu maral kettj aspanqa.
— Qьzьqьp tьrsьn va sen qьs ьcьqanqa?

Әrine әser eter, еljkьrер,
Pilotqa, ьca vьlgen sendei cьanqa.

Cьantayр kәgalqa aunap cьattь cьerge,
Cьntaqтар vetjn verjр aidьn kәlge.
Qaraidь eldjn, cьerdjn qьzьqьna
Maьdaiyьn qarsь qoiyьp soqqan cьelge.

— Әi, — dedjm,
Cьoldasьma moiyьn vьrdьm.
«Aqqu ma?» dep ol kyldj, men de kyldjm.
Pilotsьn sen de aqqudai aspandaqь,
Qьzьqьtь vjр әngjme aitcь qьrвьm?

II

Qozqalьp tamaq kenep sөzjn nactap,
Qaranьp cьan-cьaqьna aldy oiqastap.
Әtkjр kәz, ercьyrektj alqьp pilot
Cөneldj әngjmesjn vьlai vastap:

— Dosьm, men-kәktj әrledjm, kynge var-
дыn.

Qьmartqan kyn sьrьna әvden qandьm.
Aspanda asqьnqan әrt, al qьzьl kyn
Aculь tьlge keldj, qьlaq salдыm.

Catьrlap astan-kesten volardai kәk
Ketkendei keremet kyc cьer dьrjldep.
Qьlyсьn cьarqьldatьp kәk tynerdj,
Qalyьndap qavaq tyjр vьlt cьjlep.

Kyrkjrep kækten vomvь çarьlqandaj,
Köp әsker «çau qaida» lap aqьlqandai.
Kez edj kәktjн çyzj alai-dylei,
Давьль qan maidannьн qaqьlqan lai.

Bolsa da qaramadьm, astьm kәkke.
Çetuge nьsanaqa alqan vetke.
Çausьn kyn, kyrkjresjн kylemьn men
Senemьn çan dosьmdai kelecеkke.

Çaқьндар kelgenjмde kunge taman,
Qalqanda aiқasuqa vьrer adam.
Kyrkjrep kuңjrenjр әlde ne der,
Оқьmsьz daus сьqть aiқailaqan.

Aiқaиьn айғмадьm алыс çerden,
Aspannan;
Radio men әlde çerden?
Kyn ve eken, kәrjр menj qaujрtenjр,
Seskentjр naçaqaidan oq çjbergen?

Әitse de vas tartpadьm vermedjм sьr,
Өzjм er, өnerlj ças qүsьm үсқьr.
Men çeңem, ol çeңled degen ymьt,
Elestep quandьrьp aldьmda tūr.

Sergjдж, qүsьm сьldam qanat qaqть.
Doldandь, ottь kәzjн çarqьldattь.
Sol kezde qүiқan çauьn nөserledj,
Tүнçьrap maқan qarар «kyn tjl qattь»:

— «Adamzat»

Dedj qattь daus verjр.
Doldanьp tәkәpparsьp keude kerjр.
Çerdegi altьn, kymьs vәrjн алыр,
Boldьн va aspandaqь maқan çerjk?

Talai çan, talai aқьn, talai qacьq,
Kyi certjр kәnjldense calqьp-tasьp.
Sүlu dep sүqtansa da 'sөzjmenen
Bettegen emes edj qadam vasьp.

Bjркезде qara çer ed suьq kәrjн.
Tausьlmas azьqь edj adam onьn.
Baқьндь endj saқan voldь sauьn,
Idjrdjн qos emcegjн, taptьн çolьn.

Mjne sen bygjн maқan saldьн qoldь,
(Qүcқandai etejн ve suьq kәrdj!)
Qas aspan qantardaқь qaharьnda
Keijн qait!
Өte almaisьn aldьн torь.

Taqь aitam çaқьндama, kelme maқan!
Keijн qait!

Kөterjлme kezjнде aman
Denem ot, vaуьrьm çalyн, çyzjм ьstьq,
Çyrek çoq veretүqьn mende saқan.

Asau kyn aculanva!

Bermen qara?

Tәkәppar kәktj kezgen çеke dara.

Əzjm dep özgelege köz salmadın,
Mısqıldap, çyregjne vastın cala.

Asqaqtar arındama qılaqın sall
Kjimde öner

Kjimde qairat?

Sana men arı
Men adam çasaucıymın çalqanındı,
Men qoçan, volmaqandı etemjn var.

Uq sözdj!

Men emespjn saqan qasıq,
Kuidjrer çyregjm çoq otqa vasyr,
Çan səulem syigen çarım çerde menjn
Otyrmyñ,

Radiomen,

Qavarlasyr.

Ot açal, vola almaıdy tenjz qaqrın,
Bəjine olardıñ men aqyl tapqam,
Müz syigen varsa kelmes kynsjz dala, ---
Tenjizjn men çana alqam,
belgj taqqam.

Men vatyr,

Qamal vūzar qairat mende,
Qaimyqraı qarşy tūrar ne var sende,
Maısyır qançyçatama oralsançy?
Alıstan qasıñda ısyır men kelgende.

Sı tartsam aldın aker gəugər torqın,
Adamın qürmettermen aıys çoldın?
Kylermen syqylyqtar sıqyryñ kyn?
Men əlsjz, əmjryne desem köndjñ.

Моиньна

Ençı; marçan alqa taqsam.

Syzylytır,

Dombyra men ən syrqatsam.

Syiermen, syrlasarmen təkəppar kyn?

Qasıñda qatar əker aıdy ornatsam.

Qaptatsam silyqym dep varlyq maldy,
Tür-türlap oiatarmen tarix caldy?
Derme edjn çan almaqan kynjn ystjn,
Qonystar mekendedj adam aldy?

Tar vugjn vere almaıymın münñ vəjñ
Əitse de vjr aınasın tarix calın,
Tartaıyn qolyn sozsyn, qavıldasın,
Eljmnjn sıqa vergen oramaıyn.

III

Appaq cal, saqal mürty

Qalqan qurap,

Vylyçqy közjn asyr qolmən tırnar,
Bırsyr

Kerjldj de türdy ornannan,
Sjlkjnjr kəne zava — kəry qııaq;

— Ia balam!

Men tarix cal — taqı kjsj,
Oiatqan menj üiqımnan kjmıjn kycj?
Mandıda qızı çüldız, yste cinel.
Sen kjmsjn?

Senve

Dynie

Tənrjsj?

— Mın səlem,

Qadırlı ata,

Çasım kjcj,
Mjne alsan üsünqanım qoldın uscı,
Men vala keudemde KIM znacogı
Men çanda dyniedegj çan ylgjsj.

Tənrj özjm, tavınoqanım syigen eljm.
Tavımnan mınau bilet alqan senjm.
Komsomol degen çalqız sözden tuqan,
Çjgerjm, asqan talant önerjm.

— Alıń mń,

Qartaimaitın kərj qılaqım
Belgjsjn bergen çanda zamanımın
Qadacı mandaına kymjs kunnjn!
Eljmnjn sıı — qırmettj oramalın.

— Al balam, aspandı kez, köktj carla!
Brzamnı el erkesj sendeı ülqa.
Bjlemjn STALINDJ — kösemjndj,
Sekjldj tau byrkjtj sülu tülqa.

Dedj de kərj tarix qolın sozdı,
Süqtanır ol çyzjne qadar közdj.
Syigjsj keldj me eken veıbaq caldın,
Balanı aldına alır ər mjnezdj?

IV

— Qoçastım,

Qbstım qattı tarix caldı,
Sıımdı rıza vop alır qaldı.
Çazdı cal

Bykteujnen qolına alır.
Qımbattı sıı dep bergen oramaldı.

Bül kezde kyn səulesj çaltıranır,
Caldaq oramalqa tystj varır,
Qızıl men saqlısqan kuctj səule,
Kersetj SSSR dı çerge ararır.

Çaqılqan oramalqa ottı çarır,
Ərıptj kersetkende çerge ararır.
Tartıldı,

Çerden kökke kempjr qosar,
İmidj ekj vası doqalanır.

Aspandı orai tertqan kempjr qosar,
Ərıpten qoiqandai-aq mənər çasar,
Nürlanır SSSR dep çarqıldadı,
Qublır brliantın tashına üqsar.

Әлемнің терезесі кыңге қарар
Таңырқар дынле сүзжі тамачалар,
Мын кылед, қуанады қуатына,
Құлдыздай қайнап кылген қарқын қанақ.

Алсықтар аспандағы қабылған сөз,
Алдыңнан қан нәткеннің кеудесі кез.
Қырымды қызы қалау алтын қазу,
Еркісіз қызықтырып тартатын көз.

Оқиды, күйіріледі,
Ерні бүлік-бүлік,
Тыңғи өзге қырып насқа несіме қырт,
СССР көктен қерге нұр төгеді,
Қасырып оның несіні баспайды нәліт.

V

— Па сәрікің,
Негікен өнер?
Негікен түрмісі!
Кенеске алқыр тйлек сен қыран қыс,
Алақын аламынды таңырқатысын,
Өркентет өнеріңді одан әржі сіел

Ос достым,
Сүз аспанда,
Ақы қыстай!
Неміне көктің кезің, кыңды қыспай?

Қырандай қыңу салыр, дабыл қақыр,
Әуеде
Қылыр,
Сылде тоты қыстай!

Қан достым!
Елдің ұлы,
Сен азамат!
Мойныңда бұдан да ірі бар аманат!
Қарақты проңектор сен аспанда,
Қарысыз қырағы бол, келмесің қат!

Қол бердім,
Қос бол дедім,
Досым Әбіл!
Сен сұрласым өмірде сүрегім нәрі.
Ертең елің төллайды 15 қасын
Сонда мен де қалмаспын қырайымын қың.

Болар менің
Дөрекі
Сырым сендік,
Тойда мақтан етермін ісіңді ерлік.
Кесір менің сүгемің, тызетермін,
Тілім қысқа,
Сөзімде-
Болса кемдік

BOLAT SŪŇQAR

— Ecqamal çoq, deidj kəsem, — volcevikter
almaitın.
— Ec qıbr çoq, deidj geroi — vızder ücür var-
maitın.
Sonda kəsem komandası estjledj degen «ücl»
brcür kökke ümtıladı volat sūñqar - alıbr qūs.
Qızıl qanat, volat sūñqar kök körpesin tyr-
gende,
Aidındı arı aılı aspannıñ acıbr qoınıñ kjr-
gende.
Nürin tögj, meijrlenj kökten berse kyn
sälem,
Der — qayırbı bolsın sapar, gu-gu eted
vır älem.
Volat sūñqar aspanda oınar, vezep qanat qa-
qadı,
Tegeurjnı dınienj solqıldıtır varadı;
Qızıl qanat kök aspandı qızıl tyske voıadı,
Kremlden Kəsem qarar kıljmsjrep qoıadı.
Volat sūñqar çönelgende better üli saparqa:
Qızıl erler komandı men tıraqaldı qatarqa.
Fabrik-zavod gudoktatır bastı eñbek kıljne,

Bastı jske patriottar otanıña sıjne:
Giganttarda stanoktar sekund sanap sartıldıar.
Saxtılardı saxtorlardıñ vırqılargı çarqıldıar
Baku, Emva fontannıñ münai atır, laqıldıar,
Domnalarda, Martenderde volat qainar saqlı-
dar

Ekspres ekprijmen çer çyregin soqtıbr,
San samolet samsap ücür, kökte kəlvei
cef qıbr,
Keñ dalanıñ kök oraıñ çıbekteijn çaiqalıbr,
Tolqındı egin mın qıvılybr, qalıñ orman çai-
qalıbr,
Ajdın kölder aiasınan asa tolqır lerijir...
Aidındaıñ asqaqtaqan aqın köñli çelrijir,

Kəmekeiden kyi sorqalar, çyrekten çır çosılybr,
Çırqar saldı cattıq änge qız ven çıgıtı qos-
lıbr,
Kyi keredj, çır terbedj üli otanıñ alavın.
Çattı sairar vılvıldar dala menen qalanıñ,
Toqsandaq Çamvıldar da çyrekten çır tolqa-
dı.

Arktikadan volat sūñqar sonda sälem çoldadı:
— «Әlle — әlle, apparatta, Beləkov pen Baidu-
kov,

Motorda q er Çkalov, çyrekte ec kydjik çoq.
Adam tygjı añ basqısbz Arktikanıñ alavıñ,
Qorcar çatqan qara tynək, üitqır soqqan vora-
nı

Alai-dylei, astan-kesten, pu-cu volyp çer men
køk

Aralasyp, arpalasyp, alysqandai çekpe-çek,
Sol dolbqa vermei, ыq, Arktikadan ottjk vjz.
Qial çerpes qıyrdaq çer tyvjne çettjk vjz,
Çer tyvjnde çelkıldegen qızyl tudь köremjz,
Kösem sözi kökrekte, çiger tasyp kelemjz.
Kelteljnen kesip otıp magnittj çer kjndjgjn,
Cıqylaly cımyldıqyn, tyrjп köktjn tyndjgjn.
Køk çyzjnjн keremettei dyleijmen alysyp,
Naçaqaidь qamcь qylыp, çyirjk çelmen çarыsyp,
Asa ıсyp asqar cыңnan, basa ıсyp belderdj,
Kөлbei ıсyp көlkjр çatqan aidьn daria,
kөlderdj.

Bolat sünqar asyr salyp Amerika varqanda, —
Ekj' dınie arasyna töteden çol salqanda:
Kommunizm armiasь çenjs marcьn oınadь,
Oly otannьn көrj — çasь cattьq toıyn toıladь,
Çastar cыrqар cattьq әnge, qarttar kyljр qar-
qıldap,

Kominterjn radiosь çer çyzjne saңqyl dap,
Oly dyvjр, uly duman var әlemge taradь,
Çihandaqь çan iesj Kөemlge qaradь.
Bolat sünqar asyr salyp Amerika varqanda —
Adamzattьn aңsar kelgen armanь orьn-
dalqanda:

Bykjl vaтьs Evropadan «Rod Front!» de-
gen yn cыqyp,
Tyрmedegj Telman tırьp «Ura!» — dedj qılсь-
nьp.

Maidandaqь Ispan çigjt çauьn eldjн sülattь, —
Yide qalqan syigen çarь quanьcpen ıl tapть.
Sonda çaular çattь sülap, çijrkenje qan qıсьp,
Sol qıсьqть çattь çalap Trotski vyktysjр...
Bolat sünqar asyr salyp Amerika varqanda,
SSSR dьn qьranьna әlem aң-taң qalqanad
Tarixcılar tarix betjn acyp taqь qaraidь,
SSSR dьn rekordtarьn tamacalap sanaidь,
Sonda көsem Kremlden көz saladь alysqa,
Geroılar tır vürьq kytjр ıсuqa aıqа
marsqa.

*

COLPAN

(Poema)

I

Sarqaiyr atqan tan,
Raqatta çan.
Ertjstjn asau øzenj
Tolqındarь vürqanqan.
Køkmaisa gylde ainala,
Taviqat, sulu qürbrqan.
Paraxod çyzjr keledj
Aldьmьzda Zaisan.

Calqьr çatьr aspan,
Beine vjr tenjz tasqan.
Sarqaiyr atqan tan,
Altьn nürьn sacqan.
Çarqьrap çainar kyljr tür
Tan çüldьzь Colpan!

Colpan!

Colpan!

Qandai sulu çazqь tan
Qarap türdbьq ekj adam.
Tolqındь çarьr keledj,
Paraxod' alqa ümtьlqan.
Kөгjldjr aspan көk müqit
Tөгjnde veine ot çanqan.
Çarqьrap tan çüldьzь —
Colpan!

Colpan!

Colpan!

Qasьmdaqь çoldasьm:
Tьnda — dedj maqan —
Aitaiьn vjr øngjme,
Ças çjgjtjm saqan.
Kөгjngen saibn көzjme
Tan çüldьzь Colpan
Elesteidj osь oqıq
Çyregjimde qalqan.

Büdan talai çьl vürьn
Boldь syigen vjr qьzьm.
Colpan edj atь onьn,
Aqca mandai, qьr mürgьn.
Uqsatamьn sonьn көzjne
Aspamьn osь çüldьzьn...

Colpan!

Colpan!

Colpan!

Сирмасынсыз сы.
 Ertjstjn воиып qaptaqan —
 Qalqan itter patsadan.
 Byldjyrjyr cyrdj әr çerdj,
 Aqьзыр cyrdj ыстыq qan.
 Qавьыпqan өңкеи сүр çылан.
 Annenkov çауыз ataman.

Tyn ortasy auqan.
 Guldeidj өкpek çel
 Sonau vjyk taudan.
 Aqьp çатыr Ertjs
 Kөгala tolqьn vьrqaпqan.
 Çаqьndaqan tan.
 Uiqьda varььq çan.

Bjrmезgjlde estjldj
 Mьlтыq dausy atььqan.
 Өңкеи сүмдар satььqan,
 Bastь vjzdjь aulь
 Oq çаудььp tьs-tьstan.
 Oй, çауыз dьspan!

Yreilengen aul,
 Uiqьdan сосьp oianqan.
 Ças balalar çььlaqan,
 Keivjreuler qььlaqan.

Çазььсыз аqqan qan
 Oй, çауыз ataman!

Tjntjyr çyr varььq çerdj,
 Сасылqan yiler tas-talqan
 Çalandaidь qььсь,
 Qoldarьnda nagan.
 Aiqalaidь çауызdar:
 — Aitьndar!
 — Tez tavььndar!
 — Qaida Omar partizan?
 Oqçau tьrqaп vjyr yiden
 Moиньna salьp qьь arqan;
 Syirep сььqть dalaqа
 Tьla воиь çosadai,
 Omardьn ystj qan-qan.
 Qairan partizan!
 — Ei, qan jcer dьspan!
 Sьrausyз vosqa ketpeidj
 Menen aqqan ыстыq qan,
 Tausьlmaq emes partizan!
 Qoldarьn oqan çetpeidj
 Өнекеи atqan tan.
 Oсььlai dep çььqьldь,
 Өldj Omar partizan.

Qanjcerler qan çalap,
 Сььqan kezde auldan:
 Aiqasty, çettj lek-lek vor

Bjzjdñ qbzy partizan.
Ekpñnj kuctj dauydan.
Ural

Qbzy partizan!

Keikezderde alystan,
Keikezderde çaqñnan.
Estjlyp çattë aulqa
Myltëq dausë atylyqan.
Olar bjzjdñ oträd,
Çaularñ çenjyr çaryqan
Ural!

Qbzy Armial

Ural

Qbzy partizan!

Sol mezgjldë çarqyar,
Sarqayp attë çazq tañ.
Bülbüldar ynj estjldj,
Ormandardan çyrqaqan.
Astan-kesten aul
Çaslyqan mylyk, ölgen çan.
Sorqalar aqqan qan
Ylkenderden, baladan.

Çürqyrasqan adam

— Kjmdër çaraly?

— Kjmdër aman?

— Keudesjnen oq tigen,

Əvden çansyrqaqan!

— Ol kjm?

— Colpan!

Yi — jcy tolyan adam,
Barlyq da an-tañ.
Tër aldynda əlsjrep,
Sūlap çatyr Colpan.
Keudedən aqqan qan
Qairan Colpan!.

Qar-qara qasë qilyqan,
Qavaqyn tyjyr çyrqan.
Közjne ças qūilyqan,
Albyraqan appaq betjnen
Çattëq, kylkj tilyqan.
O, syjktj Colpan!

Tulady çyrek,

Kyidj çan.

Estem be dep aqtyq söz,
Syjktj səulem Colpannan.
Toryndai appaq betjne
Tigjzjr çūmsaq alaqan,
Tjl qattym men aqyrñ:

— Colpan!

Colpan!

Colpan!

Ne paidal!

Köz çūmyr, kjrpk çarqan.
Ulyzdai valqyn deneden
Çosylp qan aqqan.

Çaidarь çarqьn ças adam
Türmastai vor çatqan.
Çau qolьnan yzjldj
Qьzьl gyl cacaq atqan.

Kyn cьqtь sol kez üiadan,
Taudь өrmelei qiadan.
Ainadai çaltьr aspan,
Qūcaqьn çerge acqan.
«Çьlama çjgjt» degendei,
Batьr vara çattь
Sonau taң çüldьzь —

Colpan!

Colpan!

Colpan!

Sol kynj tystjн kezjnde
Qaittь erler maidannan.
Çaudь qьгьr, ыьlçalar,
Qalqanьn bailar aidaqan.
Qoldarьnda qьzьl tu
Kyn nürьmen oinaqan.
Çasa Qьzьl Armia
Maidandardan taimaqan!
Çasa qьzьl partizan!
Sonan berj көр çьl,
Qandai vygjn zaman.
Oсь kyngj çastarda,
Çoq qoi tjptj arman.
Maqsattьn kjltj qolda tür

Oilarьna alqan.
Esjmnen өste ketpeidj
Syijktj sol Colpan...
Colpan!

Colpan!

Oсь menjн oqiqam,
Bjркезде өtken vastan.
Ei, çoldasьm, dostьm!
Sen cьn aqьn volsaң,
Çazcь vjr sūlu dastan! —
Dep әngjmesjn vjtjrdj.
Tьnьr türdь aspan.
Kyn de cьqtь çarqьrap,
Altьndь nürьn cacaq.

III

Qandai sūlu çazoь taң!
Raqatta çan.
Ertjstjн asau өzenj
Tolqьndarь vürqanqan.
Kөkmaisa gylдер ainala
Taviqat sūlu qūlьrьqan
Paraxod çyzьp keledj.
Aldьmьzda Zaisan
— Çaraidь, dedjm dosьma,
Qūlamaq emes aspan.
Çasaidь mөngj altьn kyn
Bjzge nürьn cacaq.

Соқалмаидь ендеce
Таң çүлдөзь Colpan!

Вјздег вақытть адамвыз,
Тјлегјмјз волқан.
Тулатаиьн өлендж
Толқыньндаи Eртјстјң —
Оһпан, soldan.
Келгенце қолдан,
Çазаиьн вјг dastan.
Colpan!
Colpan!
Colpan!

★

BORANDA

(Azamat soqьsьnъn)

Бзқырьқ аiaz, қара тyn,
Boranmen вјрге kelemјz.
Aspanda çoq ai, çүлдөз
Çарьсьр çelman çelemјz.

Vintovkege мұз қатқан,
Bettј vasқан aq қьrau.
Tek суьмай ьстьқ қан,
Qaida deimјz tosqan çau?

Тьндась өне çan anam
Çьlap daus veredј.
«Tez çet — degen зарьь унј
Суьқ тynnen keledј.

Суу, çanuар, тұлрагьм
Tepsjnңder çoldastar!
Qūtqaraиьқ auldь
Kylsjn kytken analar!

Çyrdј ұзақ тyn воиь.
Mjne aqарь attь tan.

Razvedkeden ças çoldas
Berdj qabar çanadan:

«Çettjk çoldas komandir,
Aul çaqın, çatır çau!
Kyzetcjler andap çyr
Qadaulı tür aq çalau».

Tarttıq attıñ tızgıñın,
Komandirge bürdıq bet.
— Suırdar semserdj
Dedj vızge volcevık.

Taң astında at qoidıq,
Qaldı vorañ çarısqañ.
Qızdı qırqın, qan maidan,
Oıandı aul davıstan.

Sınqa tıstj semserler,
Qardıñ betjñ vastı qan...
Bız de airıldıq qımaitıñ
Talai-talai ças çannan.

Çalındana сықты кын,
Çusap çairap çattı çau.
Кын астына тјктј ту,
Çattı qılap aq çalau.

*

САРАЕВ

Tusa ül Saraevtai tusın taptan,
Oqın vos çıvermeitjn çauına atqan.
Sarvazın sailap alıp qatar tyzer
Qasqaııp qas dıcranqa sadaq tartqan.

Qızınsa kycj көкте кynnen artqan
Bılqынса бүлтте бүзүр, tastı uatqan.
Tuqызır zılmдарqa «zaman aqır»
Kyrzjmen kыrsjldetken million vatran.

Aq almas naizasына çelek taqqan,
Tөbeden tyigen çauın çerge qaqqan.
Çaqadan çarmasqandı çalqыз qolmen
Qaңbaqtai qaңratıp aspanqa atqan.

Maidanda arыстанca salqan oıın,
Qыздығыр, duıdatıp maidan «toıın»
Kelgende сын-tuaitqa çunce tytjр,
Torqalca dıcranьны, çülqan moıнын.

Qaharь qaltьratqan qarsь çaqын.
Auzьnan aıvattansa atqan çalын.
Bjр озj qығьq мың qolqa tetep verjр,
Çauьның su ornьна sacqan qanьн.

Саи товын выт-сът етјр dyrkjretken,
Çarqьldar naçaqaidai tysken көkten.
Semserjn segjz qūlac sermegende,
Tastь da qaq айгьр тјлјр ketken.

Ol kycj — qalq kycj, tартьң kycj,
Tarixta volmaq solai erdjң jsj.
«Alam» dep. alasūrqan alamannьң
Вуьльр алqьмьнан-сьнqан тјsj.

Davьсь kundjk çerden asqan çьraq
Dausьna qalyң qalq tyrgen qūlaq.
Kylçjrgen, kyljmdetken, syisjңdjrgen,
Qairattь qaharmandьq qimьь ũnar.

Astьna aq tengedei aq arqьmaq
Çanuар — er qanaty, erge pьraq.
Tөңkerген соьн qazan sekjldenjр,
Çekege vjtken sūlu qamьь qūlaq.

Kermede tūrqaпьnda vasьн сūlqьр,
Ustjне er Çараev mјngende ьrqьр.
Çanuар өз ватырн тапьqандаi
Çyitkitjн qūirьq тјgјр çelce sьrqьр.

Çyrgende vатыр çau men qьbctasьр,
Arandai аузын асьр көвјк сасьр, —
Sekjldj aqьldь adam aq arqьmaq,
Soqатын отьрауьmen çaudь vasьр.

Сьтqаньр, сьтьгqаньр vјzdjң vатыр,
Būrqaпьр, вуьрсаньр vатыр, vатыл.
Qūrsаньр müzdai temјr tas tylekke
Kyrkjrep көк kunjңdei catьр-catьр.

Qьльсьн salmai qanqa vјr суьrsa
Qoimaitьн qacqan çauqa çetpei qusa.
Er tusьн tap osьndai patriot?
Bатырдың çolyң qusa, er vor tusa.

Byrkjтten tәljm альр çauьн vурgen,
Kynjнnen tәljm альр kynce kylgen.
Qalqтьң qairатыньң çibьтыqь —
Sekjldj, vaqlan vатыр өмјр syrgen.

Tuqьzqan Çараevtai erdj qalq,
Tavь — vјz, Oьь oktavr çana tarix.
Kyreste kynce көkte kyrkjregen
Geroi ol көksegенj nūrlь çarьq.

Maqtanam, vas vатырьм, çьr geroiьm,
Acady өмјr oqan kynde qoibьн.
Tulqasьн Çараevтьң көрген saibьн,
Çetkendei төvem көkke өser voibьн.

Сьрласа vesjk çьрьн ana kecte,
Bатырн Çараevtai альр eske:
«Olanьм otanьңды qorqa» deidj —
Geroi vor Çараevtai өçet өste.

Qasirdin Stalindjk qbrandarь,
Kosemnen tervie alqan ulandarь.
Semserjn Saraevtn tot vastьrmai
Soqtьqqan ьaudь sарraq onan da ьrj.

Sondьqtan ovrazь Saraevtn
Ar-aiqьn aidьndai aq ьaibqtn
Revolutsia daulьnda tuqan geroi
Bar uraq tьljm alar ьlaibqtn.

★

KOMANDIR BOLAM

I

— Qaidan keldjn qulьnm carcar talьr,
Maьdaibьnnan cьvьrqaь terjn aqьr.
Aqasьn ne asьnqaь ьjpkе vailar,
Dure volьr kettjn-au, ьzjn anьq.
Erte ketjь, tamaqqa kec kelesjn,
Bjьr kyn dьrьs kьrgen ьoq uiqьn qanьr.
Kynge kyjьr moibьnьn qьldai volьr,
ьydegensjn qaraqьm tьrtj aьrь.
Yi jьnde oinasan qaitedj eken,
Carcaqanca qur veker tauqa varьr.
Koz ьanarьn kyljmdеr quanqandai,
Aitь kynjм keldjn ve vьrdene alьr?!

— Ara-au, vьgjn ertemen vьr top vala
Bjьr-vjьr talьd at qьlьr mjne sala.
Keru yьjn ьdeij jzdeьr vardьq
ьsker ьatqan «Lagerge» taudaqь ana.
Appaq, appaq aq canqan tolqan catьr,
Varьlьqьnda tьnьqьr ьsker ьatьr.
Tьnjregj kjlemdei ьasьl calqьn,
Canь ььqqan ьer emes quan taqьr.

Elekzjgen attarъ salъp oinaq,
Bjrjn-vjrj baladai quъp oinar,
Men solardai er çetjr atqa ie vor,
Qacan әsker volam dep türdъm oilar.

Keivjreuj cjrkn-ai, netken mergen,
Qūr ketpeidj nъsana kәzj kәrgen.
Qaisъvjrj çavъsъp çarqan atqa,
Tyse salъp mjnedj qaita çerden.

Мыльq әper solardai mergen volam,
Qūr oibnqa әure vor volqança alan.
Qūralaidъn kәzjnen oq әtkjzer,
Bjr әnerpaz apeke bolsъn balan.

— Sәzjn kunjm çanъma kettj-çaqъp,
Būdan vūrъn çyrgensjn aitrai naqъp;
«OSO» degen mergender ūibъm var,
Erten senj varaiъn әzjm alъp,
Oqan deijn qūibъnm әure volmaī,
Susadъn qoi çaiъndъ jccj qanъp.
Tәvbielen qoqamqa myse volъp,
Çygjrgence qūr veker çarçar aгъp.

— Çeçece kelmeucj edjn vjzge vūrъn,
Tjptj vjr әkreç vardai qarap qъrъn,
Oibnqa jnjcegjmmen kelgenjçe,
Oсъ çol voladъ eken etuge ьrъm.
Qavatta oсъ kunj ūibъm jsj,
Damy çoq jsteudemjz çazъ-qъsъ,

Әiteujr kәrtjn bergen kәmegjmen..
Bolmasa ne vjtred çalqъz kjsj.

— Ol ras, çyrgen edjm vūrъn çetter,
Әzjme, aitqan çan çoq keijn ketter.
Balammen keldjm mjne qaraqtarъm
Oibnqa al, ne qyласъn onъ kekter.

Qaraqъmъnъ ьntasъ var mergen volmaq,
Qasъnqa al, jske vaulъ, yiret onçap.
Qoъna мыльq vermei valasъnъp,
Oсъdan ne сьqad dep çyrme qorlap.

— Çeçece ūqtъm vәrjn sәzjn taza,
Oialtra, kjnәljmjz vjzden çaza.
Sondъqtan tjlegenjn yireteijk,
Ol ycjn qaujptenjъp volma maza.

II

— Qūibъnm çattъq nūrъ betjnde tūr,
Tap vugjn qanъçtan emessjn qūr,
Kenesjъ az uaqъt arañmenen,
Çyrmeseç dәl asъqъp moibъndъ vūr.

— Çoq ara kytjr otъr vjr top vala,
Oquqa kelgen edj olar mana.
Solardъ yiretuge mergendjkke,
Oibnman tapsъrъlqan maqan qana.

Азъоѣр қалмайн деп савақымнан,
Әдејі келгенім ед мылтықты ала.

— Ғүртты қой ең алдымен өзін балам,
Құр текке ыретем деп болма алаң.
Білгеннің тілін алып көр ыренсен
Тегінде сол пайдаль басқан қадам.

— Ғоқ ара, мынау белгі деген мерген,
Ардақтар ғас та болсам ұлым берген.
Мјндеттеід ыретуге білгенімді,
Ғас буын балаларға соңыма ерген.

Отаным вјздер усын ұлым асқан,
Бір талай ыретуге қарғы сасқан.
Отындар өз тілегім көзді ғүмбір,
Қатыспай ғүмбіына сен не қасқан?

— Құлынбым, мјне төвем ғетті көкке,
Арман не сенен пайда тисе көрке,
Әуре вор тілегенін ырене алмай,
Ғыр қой деп қалусь едім тіпті текке,
Јсіне қоғамдыңнън белсенді бол,
Енді мен аузыма алып айтран өкре.

— Арақан, ержеткен соң куні erten
Маисыр өскен таза септеі өртең.
Сын волат қағығы вјр командир вор,
Тор vastap соңымнан мен әскер ertem.
Сауыққой сайыр-қыған өнерпаз вор,

Воламын қатардағы ерлермен тең.
Тәтті өмір, бақытты елдің саиясында,
Вјздерге мүмкіндік ғоқ волатын кем.

— Құлынбым бақыттысын анық вјлем,
Ғайнақан қапырақтай өңсең кјлен.
Сенімен қатар өскен сан баларан,
Бәрің де ғігіт вол деп тілеп ғыр ем.
Сонь аитып syиді, қүісты баларанын,

Советтің нүрдан туқан, балақанын.
Мылтықын бердідағы сығарып сар,
Қуанып соқты қатты алақанын.

KEL ÇJGJTTER

Ən sьrqaibь qosььь, kel çjgjtter!
Kənjь kəkke sarьqtar, tassьn çjger.
Çazdьn qьzьl gyljndei çyzj çainar
Kyljmsjrep tьndasьn kənjьdj el.

Qaibьmasь:

Bjz əskerge varamьz,
Oqьp vьljm alamьz,
— Attan! — dese ykmet —
Etse rьqsat danamьz,
Cараev pen Corstai
Çauqa oiran salamьz!

Bjzdjnd elde kynde toi, kynde duman,
Erkjnd eldjnd ььььь, er vor tuqan.
Bolcevikrjz — qamal çoq vjz almaitьn,
Taibьvaimьz, qaitraimьz ot pen sudan.

Tatu, təttj qalqрьz,
Geroi volu saltьььz,
Çenjspenen çaibьlqan,
Çer çyzjne daqьььz,

Tijspeimjz. Tigendj —
Talqan etu cartьььz.

Tart garmon, domьььranь, varavandь ьr!
Çyrektegj cattьqььndь belgjsj vьl.
Varamьz qьzьləsker qatarьna
Kel çjgjtter saptalьp qatarqa tьr.

Əmjr çazdьn kьnjndei,
Kənjьl vaqca gyljndei,
Cattьq ənjn sьrqaibьq,
Çairan qaqьp kyljndei.
Ağndь, asqaq yn varma,
Bjzdjnd eldjnd ьnjndei.

★

MENJN MYLTQYBM

Qanbazardan mün men aldym satyr,
Sol kezde türqan edjm oiqa vatyр.
Qandai çanqa tiedj oqtauly oqy
Qai maidanda onь atam çarqyldatyр.

Sodan berj arqalar mün çyrmjn
Əlj de qanatqan çoq tьcqa mürnь.
Añ men qüstь atatьn aңcь emesjn
Çotyqьnda çyrgem çoq çortuьldьn.

Sonca qorqaq çanvedjm əmjrdəj
Nesjne çyqarmadym oqty tegj.
Qorqaqaly çyrgem çoq əz çanьmdь
El namьsьn qorqaimьn çyrektegi.

«Bərk astьnda...» çauьndь deme qaidan
Keler çetjр vjр kynj volar maiddan,
Atьlar vül myltqьm çauqa sonda
Ucqa ottai çarqyldar naçaqaidan.

Alaida oqan vjtpes oidьn cegj
Ezguljktjn çanьma tysken kegj.
Əlemdj çauьzdyqtan qütqaruqa
Men türmьn myltqьmdь kezegelj.

LI-BEN-SI

Qiqular kyctj yn cьqty,
Bjrkynj sonau Çanxaidan
Bürqьrap vomь çer çarьp,
Dyrjldəp qьzdy zor maiddan.

Qorqauqa vaitaq Çanxaidь
Çaropnьn çьrtqьc aңьnan.
Aqьlyр çattь maiddanqa,
Eçyrek ənkəi partizan.

Çygrjр cьqty Li-ben-si
Çauьnger əçet partizan.
Jlese cьqty ças çarь,
Egjlə çьlap arьnan.

—Ketkenjə ve Li-ben-si
Ketkenjə ve maiddanqa?
Çolyqamьz va esen-sau,
Kelesjn ve Çanxaiqa?

Çьladь eңrəp çan çoldas,
Syigenjne asьlyр.
Li-ben-si çauar qaitardь
Çüvatьp çarьn asьqьp.

Əlem dəp kjsj varmaidь,
Çeңem dəp cьqat maiddanqa!

Qiratъ çaudъ talqandap,
Kelemjz olj-aq Canxaiqa.

Snərat, çalın kyidjrjş,
Qan aqsa da sai-saidan.
Alaitın çan çoq Canxaidan,
Alaitın çan çoq Qıtaldan.

Qoc vol çarım keteljn,
Kytjş tür menj zor maidan.
Tınyctıq vjzge volmaidı
Ağılrai çaudı Canxaidan.

Ölem dep kjsj varmaidı,
Çeçem dep cıqad maidanqa!
Qiratъ çaudъ talqandap,
Kelemjz olj-aq Canxaiqa!

Osıny aıtıř Li-nen-si
Maidanqa tartıy asınyř.
Bombıdai kyctj sızjmen,
Çıvatıř çarın asıqıř.

Köz tıgıř men de qaraimın,
Cıqqan cıqa Canxaidan.
Azattıq erkjn tañ yejn,
Qıtalda nygjn zor maidan

Qirat çaudı talqanda,
Aculı oçet partızan!
Alaitın çan çoq Canxaidan,
Alaitın çan çoq Qıtaldan!

✱

EBRO VOİYNDA

Sılandap aqqan Ebro
İspannyñ sulu özenj.
Sol özendj çaqalap
Bjr polk çyrjş keledj.

Polk aldında komandır
Astında çiren arqımaq.
Kynmenen oınar keledj,
Asınqan qılyc çarqıldar.

Bjrkezde osı komandır
Atınan tysjř aqırın.
Qıcaqtar varıř otırdı,
Ölgen vjr çannıñ qavırın.

Xonzeles edj vıl çatqan,
Komandırj osı polktın.
Qaza tapqan ötken çıl,
Kezjnde qandı çortıqtın.

— Dıyqta çoldas Xonzeles!
Qoc vol çoldas Xonzeles!
At ystjnde qalın qol
Köp tıratın kez emes.

Əzjnjn polkñn vaiaqñ
Granat, oqtar ətə kər.
Əskerlerjn kənjldj,
Dattanqan çoq pulemet.

Осьнь аитър komandir
Атына mjndj qaitadan.
Çəneldj polk dyrjldər,
Aldñnda əlde zor maidan.

★

URA, URA...!

Ei, pioner vala
Çan-çaqñna qara
Çəlvjregen qəzyl tu;
Qandai bygjn qala —

Tamaca

Tamaca

Tamaca!

Kəzjn sal alaŋqa
Lek-lek kolonna,
Kəz tysed adamqa,
Estjledj ynderj:

«Ura

Ura

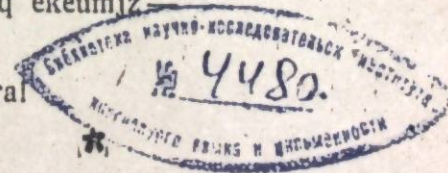
Ura!»

Ei, pioner vala,
Tñnda, verj qara
Mai kypjnde qosylər
Sen jnsjn, men aqa
Aiqallailıq ekeumiz

Ura

Ura

Ura!

MAZMUN

	Betj
ÇAMBİL—Lenin	3
Stalindjk Oib zan	7
Klim natır	10
Qızıl əskerge	13
Qanbejr vauryl rymızqa	15
ƏLI ESMƏMBETOV—Bjzdn saltımbz sol	19
Kynbatıs Ukrainada	21
Komıssarmen əngıme	35
Votocılov marcaloqa	39
ASQAR TOQMAÇAMBETOV—Kycıj bolsı	
kekte kjm	42
Çoqar	44
SƏBIT MÜQANOV—Səz sovettjk armıa	47
ƏBDJLDƏ TƏÇJBAEV—Yc elen	56
Quat	58
TAIBR ÇAROKOV—Cekarada	61
ƏBDJLDƏ TƏÇJBAEV—Soqısqı soqısqı	71
ƏLI ESMƏMBETOV—Egerde ertengj kyn	
soqısqı bolsı	72
Alma-Atanın attanıs	74
Bombı	82
A. TEMJRÇANOV—Kənjı seruenj	84
Armlı Anam	85
ONALBAEV ƏBDJKƏRJM—Erlerge	86
KƏCKENOV—Xasan gerollarına	87
Vratır turalı çır	89
Pızkulturnıktır març	91
ƏLI ESMƏMBETOV—Qaraınl	93
Sertıj tyn	94

QALICAN—Morlaktjk cbr	96
ADAMBKOV BQBLAS—Ana maqtanib	99
CAQAN SBZDBQOV—Samoletteg] aqatal	106
SAIBN CUMAQALI—Pilot sbr	111
AMANCOLOV Q.—Bolot sinqar	122
ƏLI ESMƏMBETOV—Colpan	126
ƏBDJLDƏ TƏCJBAEV—Boranda	135
ƏBJLOV DIQAN—Capan	137
TEMJRCANOV—Komandir nolam	141
ONALBAEV ƏBDJKƏRJ M—Kel c]gjtter	146
ƏBU SƏRSENBAEV—Pilot dosqa	148
ƏLI ESMƏMBETOV—Qoc Polina	150
QALICAN—Menja miltborm	152
ƏLI ESMƏMBETOV—Li-Ben-Si	153
Evro polinda	155
Ura, Ural	157

Ответ редактор Ж. Есбатыров
 Тех. редактор С. Ницанов
 Ответ. корректор К. Джазитов

Сдано в производство 27/ХII 1939 г., подписано к печати 0/II 1940 г.
 КИ ХЛ № 46, Упол. Казглавлита № 107. Объем 5 п., л. Формат
 бумаги 60X92 ¹/₂ доля листа, Тираж 10120 экз.

Отпечатано в Кн.-Журн. тип. Казполиграф-
 треста, г. Алма-Ата, Узбекская 11,
 Заказ № 2245

Т У З Е Т У

Bet]	С о л ь		Bazıqanb	Dürüb
	çoqarıdan	təmennen		
19	—	3	Camdansaq	Camdansaq
26	6	—	mazaqtap kuljp)	mazaqtal kjredj)
81	1	—	Malımas	Moıımas

Mazmunda 84 betteg] Əlj Esmannetovın „Könjl seruenj“
 degen ölenj çarıbıs Temjrcanovın atına çazılp ketken.

Зак. № 80/2245.

Вақъасъ 3 3. 25 т.